

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta Katedra křesťanské výchovy

Vznik D-klubu v DDM DAMIÁN pro posílení kapacity volnočasových aktivit žáků 3. - 5. třídy základních škol v Lanškrouně

Bakalářský projekt

Bc. Iva Skalická

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně, použité prameny a literaturu uvádím v bibliografii.

V Olomouci 20. 3. 2020

.....

Bc. Iva Skalická

Poděkování

Děkuji PhDr. Ing. Ludmile Trochtové za její pomoc, trpělivost a cenné rady při tvorbě mého bakalářského projektu. Dále bych ráda poděkovala zaměstnancům Domu dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun za poskytnutí rad a potřebných materiálů a samozřejmě i své rodině za podporu při studiu.

Obsah

Úvod	6
1 Volný čas.....	8
1.1 Specifika trávení volného času dětí a mládeže	10
1.2 Výchova mimo vyučování	10
1.3 Funkce výchovy ve volném čase	12
1.4 Některá důležitá zařízení pro výchovu mimo vyučování	13
1.4.1 Školní družiny	14
1.4.2 Školní kluby	16
1.4.3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže	16
2 Charakteristická vývojová specifika pro období středního školního věku	18
2.1 Tělesný vývoj.....	18
2.2 Emoční vývoj	18
2.3 Sociální vývoj	19
2.4 Kognitivní vývoj	20
3 Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun a jeho region	22
3.1 Stručná historie a území regionu.....	22
3.2 Zvyky a tradice v regionu	23
3.3 Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun.....	28
3.3.1 Historie DDM	28
3.3.2 Formy vzdělávací nabídky	29
3.3.3 Přehled právních předpisů.....	29
3.3.4 Personální zajištění	30
3.3.5 Materiální podmínky	30
3.3.6 Ekonomické podmínky	31
3.3.7 Zkušenosti s podáváním projektů	31
3.3.8 SWOT analýza zařízení	33

4	Projekt D-klubu v DDM DAMIÁN	37
4.1	Charakteristika současného stavu	37
4.2	Charakteristika budoucího stavu.....	38
4.3	Předmět a cíl projektu	39
4.4	Multiplikační efekt a budoucí aspekty projektu	39
4.5	Rozpočet projektu	40
4.6	Harmonogram projektu.....	41
4.7	Organizační zajištění (personální zabezpečení).....	43
4.8	Popis aktivit	45
4.8.1	Návrh pondělních aktivit v D-klubu	51
4.8.2	Návrh úterních aktivit v D-klubu	52
4.8.3	Návrh středečních aktivit v D-klubu	52
4.8.4	Návrh čtvrtečních aktivit v D-klubu	53
4.8.5	Návrh pátečních aktivit v D-klubu.....	54
4.9	Evaluace.....	55
	Závěr.....	57
	Použité zdroje:	59
	Seznam zkratk:.....	61
	Přílohy.....	62

Úvod

Domy dětí a mládeže jako zařízení pro zájmové vzdělávání mají v naší společnosti dlouholetou tradici, která je ovšem někdy mylně spojována pouze s jejich komunistickými začátky. Svým bakalářským projektem chtěla autorka nejenom vytvořit organizovaný program v dětském klubu, ale i přiblížit dnešní inovativní práci těchto školských zařízení. Významnou změnou, která v těchto institucích poslední dobou probíhá, je rozšiřování možností financování a také jejich mnohé novinky ve výchovně vzdělávací činnosti, které zavádějí při práci s dětmi.

V současné době se původní financování domů dětí pouze přes státní rozpočet jeví jako zastaralé a nevyhovující. Pestré nabídky výzev z různých struktur otevírají před těmito školskými zařízeními nové možnosti.

Hlavní podnětem pro zpracování této práce byla pro autorku snaha navrhnout detailní schéma organizovaných činností ve volnočasovém D-klubu tak, aby se staly východiskem pro zaměstnance DDM DAMIÁN při dalším zpracování podrobného plánu výchovně vzdělávacích činností.

Před několika lety se objevily pro státní volnočasová zařízení moderní alternativy trávení volného času a ukázaly se tak i nové možnosti získat finance na podporu využití volného času dětí a mládeže. DDM DAMIÁN v roce 2018 podalo projekt do Operačního programu Zaměstnanost s názvem D-klub a ještě téhož roku byly získány prostředky na realizaci klubu, který úspěšně pokryje nedostatek míst ve školních družinách v Lanškrouně. Autorka tohoto bakalářského projektu usilovala též o to, aby realizaci D-klubu připravila k plnému uspokojení celého školského zařízení, dětí i jejich rodičů a pokusila se o to, aby v budoucnosti mohl D-klub existovat nadále i bez nutné udržitelnosti ze strany Evropské unie.

Cílem bakalářského projektu je navrhnout na školní rok 2020/2021 aktivity s prvky regionálních lidových tradic a zvyků pro činnosti D-klubu tak, aby děti obohatily. Organizátoři chtějí zavést do klubu kvalitnější službu péče o děti a najít zde lepší využití volného času dětí ze třetích až pátých tříd ihned po skončení vyučování. Vedlejším cílem projektu je zlepšení komunikace a spolupráce mezi DDM DAMIÁN a základními školami v Lanškrouně.

Bakalářský projekt v první kapitole teoreticky vymezuje především pojmy volný čas a výchova mimo vyučování. Jsou zde také charakterizována některá zařízení pro výchovu mimo vyučování, obsahově důležitá pro tento projekt.

Druhá kapitola popisuje typická vývojová specifika pro děti středního školního věku, což je cílová skupina žáků, kteří navštěvují D-klub.

Třetí kapitola představuje školské zařízení DDM DAMIÁN, Lanškroun a jeho region v historických, ale i soudobých souvislostech. Tato část dále obsahuje nejdůležitější zvyky a tradice hřebečského regionu, které se staly východiskem pro stanovení řízených aktivit v D-klubu ve školním roce 2020/2021. SWOT analýza podpořila vypracování projektu a byla užitečným vodítkem pro celý bakalářský projekt.

Vlastní projekt je popsán ve čtvrté kapitole. Na začátku tohoto oddílu je objasněn předmět, cíl a cílová skupina bakalářského projektu, na který navazuje konkrétní harmonogram, rozpočet, organizační zajištění a především návrh aktivit v D-klubu, které mají u dětí podpořit pochopení významu zvyků a tradic na území jejich bydliště.

1 Volný čas

Obecně lze říci, že volný čas je významnou součástí a oblastí rozvoje osobnosti, sociálního začlenění, individuálních předpokladů nebo životních ambicí. Je to oblast živě se rozvíjející, přinášející samozřejmě i problémy. Proto právě volný čas dětí a mládeže oprávněně přitahuje pozornost. Pro děti a mládež má trávení volného času velký, téměř mimořádný význam. Tato generace je totiž perspektivní součástí každé společnosti.

Autorka vybrala čtyři definice, které z jejího hlediska nejvýstižněji popisují pojem volný čas.

Člověk, který pátrá po slovech, které nezná, využívá k takovému hledání především slovníky a tak i v případě pojmu volný čas můžeme v Pedagogickém slovníku najít definici pojmu - volný čas: „*Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku). Na výchovu a vzdělání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času.*“¹

V knize Děti, mládež a volný čas tento pojem autor definuje podobně jako v Pedagogickém slovníku: „*Volný čas (angl. leisure time, franc. Le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.*“²

Dalším zajímavým vymezením volného času je tvrzení Younga a Willmitta: „*Volný čas je cokoliv, co lidé za volný čas považují.*“³ V této definici se dozvídáme, že volným časem může být pro každého člověka něco jiného. Na příklad tedy někdo, kdo vaří oběd pro svou rodinu, uspokojuje potřeby své rodiny a druhý, pro koho je tato činnost koníčkem, může vařit oběd pro svou rodinu ve svém volném čase.

Komplexní vymezení volného času bylo formulované v USA Maxem Kaplanem: „*Do sféry volného času patří relativně samostatně vybrané aktivity nebo prožitky, které rovněž spadají mezi aktivity ekonomicky volnočasové, jsou účastníky jako volnočasové*

¹ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s. 274.

² HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 13.

³ KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9, s. 31.

vnímány, z psychologického hlediska přináší potěšení v očekáváníích nebo ve vzpomínkách, potenciálně pokrývají úplný rozsah volby intenzity a odevzdání se prožívané aktivitě, jsou jim vlastní charakteristické normy a omezení a poskytují příležitosti k rekreaci, osobnímu růstu a službě druhým.“⁴

Autoři Vážanský a Smékal uvádějí, že podle Maxe Kaplana volný čas přispívá k pocitu „nějak k něčemu patřit“⁵. V této definici „relativně samostatně vybrané aktivity“ jsou určeny především tím, kde žijeme nebo vedle koho žijeme. Jistě jsou determinovány i materiálním či sociálním prostředím. „Aktivity ekonomicky volnočasové“ určují vždy nezávislost vůči práci a volnému času. Mnozí z nás máme aktivity, které jsou vázány na naše povolání. Zajímavé je také tvrzení o „potěšení v očekáváníích nebo ve vzpomínkách“. Naše vzpomínky jsou pro nás velmi důležité (dlouho vzpomínáme na takto strávený volný čas) a očekávání dobře stráveného volného času je také velmi podstatné pro chápání tohoto pojmu (např. hezky jsme si to s kamarády užili). „Úplný rozsah volby intenzity“ vyjadřuje, že jen my rozhodujeme o tom, jak moc se zapojíme, jestli například přečteme knížku celou nebo jestli poběžíme naplno. „Normy a omezení“ nás opravdu mohou někdy zavazovat, nikdy se volnočasové aktivity nedějí svévolně, musíme se řídit i společenskými normami (např. jdeme si zaběhat a potkáme susedky, pozdravíme je).

Moderní doba znamená revoluční změnu v chápání volného času a práce. Stále více je jasné, že tato doba si žádá komplexně orientovaného jedince, který hledá smysl vlastního života nejen v práci, ale i v uspokojení vlastních soukromých potřeb ve svém svobodném čase a tento čas nabývá na významu.⁶ Faktorů, které působí na rozvoj volného času je velmi mnoho a bez přestání se vyvíjejí. V posledních dvou stoletích se pracovní doba stále zkracuje, čímž se zvyšuje objem volného času všech generací, dětí a mládeže především. Vzhledem k migraci obyvatelstva zvláště do měst, se počty obyvatel zde zvyšují, a tak se kumuluje trávení volného času zejména ve městech. Zde postupně vzniká potřeba trávení volného času všech generací lidí.⁷

⁴ KAPLAN, Max. *Leisure: Theory and Policy*. New York: J. Wiley, 1975. ISBN 0-471-45710-8, s. 26.

⁵ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9, s. 26.

⁶ Tamtéž, s. 156.

⁷ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 15.

1.1 Specifika trávení volného času dětí a mládeže

Volný čas je důležitý v životě každého z nás a v životě dětí a mládeže je jeho význam snad ještě silnější, vzhledem k možnosti prevence patologických jevů a získávání návyků pozitivního životního stylu. Ten potom zůstává lidem po celý život. Způsob trávení volného času má tedy vliv na naši celoživotní orientaci. Život a vývoj dětí a mládeže probíhá v různých prostředích. Ovlivňují ho nejdříve hlavně rodiče, vlastní rodina, posléze škola, přátelé, práce. Především na konci 20. a na začátku 21. století začalo docházet k ovlivňování volného času prostřednictvím médií a objevila se snaha usměrňovat volný čas pomocí státu či mezinárodního proudu. To vše má vliv na trávení volného času mladé generace, která je tak souhrnně ovlivňována k trávení volného času prostředím a celou společností. Tato prostředí se vzájemně prolínají a navzájem podporují.⁸

Některé děti nebo mladí lidé nemohou volný čas využívat (netolerance, xenofobie, rasismus, finance, nezaměstnanost), jiní jej odmítají a další ho neumí využít. Co se týče množství volného času dětí a dospívajících, mohou nastat dva extrémy. Mají ho buď příliš málo - navštěvují množství kroužků, které je nepřiměřené jejich věku, schopnostem, povaze, nebo naopak příliš mnoho a volný čas je pro ně pouze bezcílné bloumání, sezení u počítače a u televize. Rizikovými se jeví obě tyto situace, kdy pokud mají mladí volného času nadbytek, tráví jej pasivně. Pokud ho mají naopak nedostatek, jsou unavení. V případě nedostatku volného času je pak jedinec často pod tlakem a může být vyčerpaný, nekoncentrovaný.⁹

1.2 Výchova mimo vyučování

Na výchově dětí v době po vyučování se podílí rodina, škola a zařízení pro výchovu mimo vyučování. Pedagogické ovlivňování volného času se tak stává velmi významnou oblastí výchovného působení na děti. Úkolem výchovy mimo vyučování je vést děti

⁸ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5, s. 15.

⁹ Tamtéž, s. 13-50.

k racionálnímu využívání volného času, vytvářet jeho zájmy, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat vhodné morální rysy osobnosti.¹⁰

V souvislosti s výchovou dětí a mládeže je používán nejvíce pojem „výchova mimo vyučování“, který se vztahuje k jedincům, kteří chodí do školy a kteří jsou vyučováni. Jedná se o žáky základních a středních škol. Nezahrnuje pouze zcela dobrovolné volnočasové aktivity, ale i určité povinnosti. U žáků do oblasti výchovy mimo vyučování patří i plnění školních povinností, zachovávání sebeobslužných návyků apod. To jsou důležité součásti režimu dne např. ve školní družině, domově mládeže, dětském domově. Výchova mimo vyučování bývá tedy vymezována jako výchovné působení v době mimo povinné vyučování, převážně, ale nikoliv výlučně, ve volném čase. Zároveň toto působení zajišťuje některá instituce a probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny. Používání uvedeného pojmu se u některých odborníků setkává s nesouhlasem, zejména pro jazykově negativní vymezení oblasti výchovy. Přesto však dostatečně vystihuje zvláštnosti práce pedagoga s dětmi školního věku v některých školských zařízeních. Pojmy „mimotřídní výchova“ a „mimoškolní výchova“ se vyskytují spíše ve starší odborné literatuře. Mimotřídní výchova zahrnuje aktivity školy mimo rámec školního vyučování (např. výlety, besídky, sportovní soutěže). Mimoškolní výchovu realizují jiné subjekty než škola (např. střediska volného času, občanská sdružení). V některých případech lze tyto dvě oblasti obtížně odlišit (např. při hodnocení práce školní družiny). Proto se obě představy používají v současné době méně a již dříve byly nahrazeny termínem „výchova mimo vyučování“. Naopak se stále častěji v odborné literatuře setkáváme s označením výchova formální, neformální, informální – někdy též ve spojení s pojmem učení. Příkladem formální výchovy je působení školy, jež pracuje podle stanoveného programu, který je nezbytné respektovat a naplňovat. Výsledky žáků nebo studentů jsou průběžně hodnoceny a je o nich vydáváno potvrzení (vysvědčení). Informální výchovou (učením) se rozumí záměrné, ale i zcela nahodilé formování osobnosti jedince v rozmanitých životních situacích. Neformální výchova má nejblíže k výchově ve volném čase. Má základní znaky výchovy, jako je cílevědomost, systematičnost, zároveň však respektuje požadavek dobrovolnosti,

¹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6, s. 37.

přitažlivosti, zajímavosti. O absolvování aktivit v rámci neformální výchovy může, ale nemusí být vystaven doklad (certifikát).¹¹

„Na výchově dětí v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy“¹². Dle Pávkové je výchova mimo vyučování vymezena čtyřmi znaky: probíhá mimo povinné vyučování, realizuje se převážně ve volném čase, mimo bezprostředního vlivu rodiny a je institucionálně zajištěna.

„Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže (podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je u nás označována věková skupina 18-26 let) je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování“¹³. Volný čas totiž může být pro tuto skupinu jak rizikem, tak i příležitostí.

1.3 Funkce výchovy ve volném čase

Výchova ve volném čase je specifickou oblastí výchovy. Proto také lze vymezit její specifické funkce. Pávková vymezuje čtyři základní funkce výchovy ve volném čase. Mezi ně patří: výchovně - vzdělávací, zdravotní, sociální, preventivní. Výchovně vzdělávací funkce spočívá v úmyslném a cílevědomém ovlivňování osobnosti vychovávaných jedinců. Podmínky volného času dávají možnost působení na psychickou, fyzickou i sociální stránku osobnosti, rozvíjení rozumových schopností, emocí i volních vlastností. Podmínkou úspěšného plnění výchovně vzdělávací funkce je volba takových pedagogických prostředků, které respektují zvláštnosti výchovy ve volném čase. Zdravotní funkcí se rozumí vedení ke zdravému stravování, vytváření a upevňování zdravých stravovacích návyků, odstraňování zlovyků, dodržování pitného režimu, pěstování a upevňování hygienických návyků v péči o tělo, osobní věci, oděv, obuv, dodržování zásad bezpečnosti práce, respektování požadavků psychohygieny, utváření pohodového klimatu,

¹¹ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 12-13.

¹² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 12.

¹³ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6, s. 13.

podpora dobrých vztahů mezi účastníky výchovného procesu, včasné racionální řešení eventuálních konfliktů. Sociální funkcí výchovy ve volném čase chápeme jako zajištění bezpečnosti, dohledu nad dětmi v čase mimo vyučování, který děti netráví s rodiči. Sociální funkce však spočívá také v možnosti navazovat rozmanité sociální vztahy, přátelství a kamarádství s lidmi, kteří mají podobné zájmy. Účastníci zdokonalují své dovednosti sociálního vnímání a komunikace. Důležitá je i skutečnost, že zařízení, ve kterých děti tráví volný čas, mají možnost vyrovnávat nestejně podmínky rodinného prostředí. Všechny děti mají stejné právo na pozornost a péči pedagoga, na využívání hraček, pomůcek, prostorů a vybavení. Do určité míry lze takto pomoci dětem z problematického rodinného prostředí. Preventivní funkce výchovy ve volném čase spočívá v předcházení některých negativních jevů (lhaní, krádeže, útoky z domova, agresivita, šikana, vandalismus, projevy netolerance, rasismu apod.). Vhodně volené a dostupné volnočasové aktivity slouží jako nespecifická primární prevence. U dítěte, které umí dobře využívat volný čas, má své zájmy a věnuje se jim, je méně pravděpodobné, že podlehne špatným vzorům a projeví se u něho některé z uvedených patologických jevů. Lepší je negativním jevům předcházet než je napravovat. První instituce, které poskytovaly péči dětem školního věku po vyučování, vznikaly již v průběhu 19. století. Zaměřovaly se na práci s dětmi z chudých rodin, jejich funkce byla zejména sociální. Děti bylo třeba pohlídat, poskytnout nejzákladnější stravu a zajistit, aby nezlobily. Tento přístup se v průběhu měnil a v současné době je za nejvýznamnější funkci považována výchovně - vzdělávací. Ostatní funkce tím neztrácejí na významu. Jejich plnění je však vždy ovlivňováno a usměrňováno výchovně - vzdělávacími cíli.¹⁴

1.4 Některá důležitá zařízení pro výchovu mimo vyučování

Nepříznivým fenoménem současnosti je fakt, že děti a mládež upřednostňují pasivní trávení volného času před aktivním, což mnohdy vede k nežádoucímu delikventnímu chování. Aktivní přístup využívání volného času a odpočinku je dětmi a mládeží provozován především tak, že vyvažují jednotvárné zatížení, posilují zdravý způsob života

¹⁴ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 14-17.

a životní styl. Volný čas mohou děti a mládež trávit aktivně s rodinou či ve škole, mimo rodinu a školu, individuálně, v neformální skupině vrstevníků nebo v institucích s volnočasovou náplní. Volný čas může jedinec trávit buď neorganizovaně, anebo organizovaně v rámci nějaké instituce. Instituce pro trávení volného času můžeme obecně rozdělit na organizace státní (školní družiny, kluby, střediska volného času), neziskové (tedy pod záštitou občanských sdružení či církví) a soukromé (diskotéky, kavárny, fitness centra a podobně). Na děti a mládež doléhá uspěchanost, která je dnes vlastní celému světu. Zvyšuje se tím pasivní trávení volného času (sledování televize, hraní počítačových her, návštěvy restaurací, nicnedělání, bloudění po ulici). Přímé kamarádské vztahy dětí již nejsou důležité, nejvíce se přátelí s virtuálními a mediálními partnery.¹⁵

Velkou část institucí, které zajišťují volnočasové aktivity, vymezuje Zákon č. 564/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Poslání těchto jednotlivých zařízení určuje příslušná oborová vyhláška. Jsou součástí výchovně - vzdělávacího systému. Jednotlivá zařízení vypracovávají vlastní školní vzdělávací program.¹⁶

Vzhledem k obsahu bakalářského projektu se autorka zabývá pouze školními družinami, školními kluby a středisky pro volný čas dětí a mládeže.

1.4.1 Školní družiny

Školní družiny existují převážně při základních školách a jsou určeny pro žáky prvního stupně. Ve školní družině tráví žáci svůj volný čas po vyučování. Nejdůležitějším úkolem družin je nabídnout dětem odpočinek a poskytnout jim možnost připravit se na vyučování.¹⁷ Odpočinek má v družině nenáročný charakter nejenom fyzický, ale i psychický. Je zařazován ráno, po obědě či později odpoledne. Příprava na vyučování není jeho pokračováním, ale plynule na odpočinek navazuje nebo ho významně doplňuje.

¹⁵ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 29.

¹⁶ Tamtéž, s. 34-35.

¹⁷ Tamtéž, s. 35-37.

Formy, metody práce a obsah přípravy na vyučování ve školní družině je odlišný a vychovatel ho konzultuje s učitelem.¹⁸

Významnou součástí výchovného působení školní družiny je upevňování hygienických návyků a příležitostně se zařazuje i veřejně prospěšná činnost. Nepostradatelnou složkou denního režimu ve školních družinách jsou pohybové aktivity, mající většinou podobu pohybových her.¹⁹

Záliby dětí souvisí s jejich individualitou a mají vazbu na vlohy a schopnosti dětí. Podle předmětu zálib a obsahu činnosti se nejvíce rozvíjejí společensko-vědní, technické, přírodovědné, esteticko-výchovné aktivity. Všechny formy výchovy mají svůj význam a uplatňují se ve výchově podle konkrétních cílů, které vychovatel při výchově žáků sleduje.²⁰

Tato školská zařízení mají možnost zřizovat zájmové kroužky, které je vhodné časově zařadit tak, aby nebyl narušen odpolední program družiny.²¹ V těchto zájmových útvarech se uskutečňují pravidelné aktivity. Členy kroužků spojuje zájem o stejnou věc (hudba, sport, tanec atd.). Formy příležitostné činnosti se organizují především jako nepravidelné aktivity pro všechny žáky, jako jsou například návštěvy sportovních turnajů, divadla, kina nebo se také na závěr školního roku konají vystoupení, na kterých se žáci prezentují.²²

Děti ve školní družině jsou rozděleny do oddělení maximálně do počtu 30 žáků. Pedagog ve školní družině je zařazen do kategorie vychovatel.²³

¹⁸ Srov. POSPÍŠILOVÁ, Helena a Lucie KOMÍNKOVÁ. Svět školní družiny: etnografická studie. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4789-6, s. 39.

¹⁹ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 36.

²⁰ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9, s. 179-198.

²¹ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 36.

²² Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9, s. 179-198.

²³ Tamtéž, s. 35-37.

1.4.2 Školní kluby

Školní klub je školské zařízení pro zájmové vzdělávání. Je zřizován také při školách. Klub poskytuje zájmové vzdělávání pro žáky druhého stupně základní školy a dále se může realizovat jako příležitostná zájmová, rekreační činnost či otevřená nabídka spontánních činností. Docházka do klubu je zcela dobrovolná. Pro evidenci žáků slouží kniha docházky. Zde každý žák samostatně zapisuje svůj příchod a odchod. Pokud žák navštěvuje pravidelné zájmové činnosti v zájmovém útvaru, je evidence jeho docházky součástí dokumentace zájmových útvarů. Pedagogický pracovník ve školním klubu je vychovatel. Velmi důležité jsou prostory. Jejich vybavení by mělo odpovídat skutečnosti, že zde účastníci tráví značnou část svého volného času. Neměly by chybět oblíbené hry, počítače s připojením na internet, knihovna, ale případně ani možnost občerstvení.²⁴

1.4.3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Dalším zařízením pro zájmové vzdělávání jsou střediska pro volný čas dětí a mládeže. Poskytují své služby nejenom dětem a mládeži, ale i dospělým. Existují dva typy těchto středisek pro volný čas dětí a mládeže. Jednou formou jsou domy dětí a mládeže a druhou formou jsou stanice zájmových činností, které se zaměřují na konkrétní zájmovou aktivitu (stanice přírodovědců, turistů, techniků).²⁵

Střediska poskytují své služby dětem, žákům, studentům i dospělým osobám a jejich základní činností je pravidelná zájmová činnost v zájmových útvarech. Nabídka druhů zájmových činností vychází z přání a potřeb klientů. Další součástí činnosti střediska jsou příležitostné aktivity. Sem patří i činnosti, které se pravidelně opakují, ale ve velkém časovém odstupu. Příkladem příležitostných aktivit jsou soutěže, sportovní utkání, besídky, výlety apod. Dlouhou tradici má v této souvislosti táborová činnost. Je spojena s vícedenním pobytem mimo místo, kde středisko sídlí. Táborová činnost se většinou uskutečňuje v době prázdnin (letní a zimní dětské tábory). Střediska volného času nabízejí dětem i možnost zapojit se do spontánních aktivit. Proto zřizují tzv. volné kluby, které

²⁴ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 37-39.

²⁵ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6, s. 121.

nabízejí přitažlivé činnosti a přitom se nepředpokládá pravidelná docházka a účast v organizovaných činnostech. Tyto druhy aktivit poskytují příležitost pro výchovné ovlivňování dětí, které nemají zájem právě o již zmiňované pravidelné organizované činnosti. Spontánní aktivity však u mnoha jedinců vzbuzují zájem věnovat se určitým zájmovým činnostem hlouběji. Střediska provozují také osvětové činnosti, jsou zde nabízeny různé vzdělávací akce (přednášky, semináře). Další důležitou součástí činnosti středisek je práce s dětmi, které mají specifické vzdělávací potřeby. Umožňují rozvoj schopnosti jak nadaných, talentovaných žáků individuální péčí (organizováním soutěží, olympiád), ale pracují také s jedinci handicapovanými, snaží se o jejich integraci mezi zdravé. Podílejí se také významně na prevenci sociálně - pedagogických jevů.²⁶

Pedagogičtí pracovníci ve střediscích pro volný čas jsou zařazeni do kategorie pedagog volného času. Prostory a materiální vybavení středisek má vyhovovat především různorodým zájmovým a rekreačním činnostem. Zájmové vzdělávání je zde poskytováno za úplatu a výši úplaty stanovuje vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.²⁷

Ve školním roce 2016/2017 bylo v Rejstříku škol a školských zařízení zapsáno 321 středisek pro volný čas. Tato střediska pracují podle vlastních školních vzdělávacích programů, které tvoří pedagogičtí pracovníci společně s řediteli těchto zařízení, jehož obsah určují na základě § 5 zákona č. 561/2004 Sb.²⁸

²⁶ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6, s. 39-40.

²⁷ Tamtéž, s. 39-41.

²⁸ Srov. *Střediska volného času, MŠMT ČR*, 2017 [online]. MŠMT ČR. [cit. 15.3.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>.

2 Charakteristická vývojová specifika pro období středního školního věku

Pro tento bakalářský projekt je důležitý střední školní věk. Pokud máme dítěti porozumět, je třeba seznámit se se širokou škálou charakteristik, která je významná pro toto vývojové období.

2.1 Tělesný vývoj

Plevová ohraničuje střední školní věk mezi 10 – 12 lety. Ve vývojovém smyslu se jedná o prepubertu, kdy se u těchto dětí začínají projevovat první známky pohlavního zrání a akcelerace růstu. V tomto období také dochází k nápadným psychickým změnám. Ve dvacátém století se vývoj i růst dětí zrychlil, urychlilo se i pohlavní dospívání. Dospívání je přechodným obdobím mezi dětstvím a dospělostí. Kolem 10. roku nastupuje u děvčat prepuberta a u chlapců to je o rok později. V somatickém vývoji začíná období vytáhlosti a somatický vývoj přestihuje vývoj psychický.²⁹

Podle Vágnerové trvá střední školní věk od 9 let do 12 let, kdy dítě začíná dospívat. Tento věk neobsahuje žádný významný biologický mezník. Škola a školská zařízení jsou významnými institucemi, které ovlivňují dětskou osobnost a psychiku. Rozvíjejí poznávací schopnosti, různé dovednosti a působí jako významný socializační činitel. Tyto instituce pomáhají v rozvoji osobnostních vlastností a sociálního chování.³⁰

2.2 Emoční vývoj

Dítě se ve středním školním věku v roli žáka plně adaptovalo a zvládlo již základní normy chování. Mění se i jeho postoj k učiteli, kdy už nemá charakter emocionální vazby a

²⁹ Srov. PLEVOVÁ, Irena. *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-86768-68-7, s. 37-39.

³⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, s. 21.

učitel nemá pro dítě osobní význam. Dítě akceptuje informaci učitele podle toho, v jakém je vztahu k dosud přijatým normám, zkušenostem, pravidlům. Jestliže se učitelovy požadavky liší od přání a nároků dětí, považují to děti za nespravedlnost a odmítají se podřídit. Tato změna souvisí s větší kritičností dítěte.³¹

V tomto období je názor dítěte stabilnější a časem i méně závislý na názorech jiných lidí. Důležitým sociálním teritoriím žáka se stává třída a stále více se k ní přičleňuje. Jde o důsledek osamostatnění ze závislosti, tedy dosažení vyšší úrovně socializace dítěte. U dítěte vzrůstá význam třídy, děti přestávají například žalovat, protože nežalovat znamená být solidární se spolužáky.³²

V této etapě je znatelná proměnlivost citů. Chování dítěte může být výbušné, někdy stačí nepatrný podnět a může se objevit intenzivní reakce vzteku, smíchu či smutku. Ve středním školním věku se u dětí objevuje cit pro nespravedlnost a velká je i jejich citlivost vůči kritice. Jejich chování je více introvertní, začínají se stahovat do sebe a jsou značně vnitřně nejistí. Začínají více poslouchat hudbu a číst. V citové rovině se dětem uvolňují citové vazby k rodičům, osamostatňují se. Objevují se sporadické kontakty mezi chlapci a děvčaty a vznikají tak čistě dívčí nebo chlapecké skupiny. S nástupem kritického myšlení u těchto dětí, některé z nich přestávají rády kreslit a začínají své obrázky velmi kritizovat. Vývoj kresby je u těchto starších dětí prakticky ukončen.³³

2.3 Sociální vývoj

V této fázi vývoje se u dětí začínají prohlubovat mezilidské vztahy. Tyto relace jsou bohatší ve vztahu k učitelům, vychovatelům ale i vrstevníkům. Rozvíjí se kritičnost

³¹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-x, s. 42.

³² Tamtéž, s. 43-44.

³³ Srov. PLEVOVÁ, Irena. *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-86768-68-7, s. 37-39.

k dospělým autoritám a začíná se projevovat tendence ke sdružování s vrstevníky. Vznikají první pevná přátelství a první lásky.³⁴

Škola má vliv na způsob prožití celého dětství a v oblasti sebehodnocení ho ovlivňuje velmi zásadním způsobem. Školní věk je chápán jako období, kdy dítě vstupuje oficiálně do společnosti. Dítě musí ve škole potvrdit své kompetence, plnit si své povinnosti a naučit se pracovat. Ve středním školním věku, si dítě vytváří pozici ve škole a mezi vrstevníky, což ovlivňuje jeho budoucí sociální postavení. Vrstevnická skupina v této době předurčuje jeho další osobnostní vývoj. Dítě se v tomto stádiu rozvíjí plynule ve všech oblastech a začínají se vytvářet podmínky pro budoucí změnu, která v této době probíhá pouze na psychické úrovni.³⁵

2.4 Kognitivní vývoj

V období středního školního věku dochází u dětí k přechodu k abstraktnímu myšlení, využívání logické paměti a jsou schopny se soustředit ve větším časovém úseku, než tomu bylo u dětí mladšího školního věku. Logická paměť se využívá více než paměť mechanická. Mechanická paměť je velmi výkonná a umožňuje dítěti, aby si lehce zapamatovalo texty. Právě v tomto období se dítě velmi dobře začne učit cizím jazykům.³⁶

Děti začínají používat vhodnější strategie zapamatování, začínají učivo třídit, opakují zpaměti, dovedou učivo využívat asociací a rozdělují látku. Vědí, že je lehčí, když si zapamatují osnovu příběhu, než když se ji naučí zpaměti. Ovšem stále ještě neodhadnou, jak dlouho se mají připravovat do školy a nepoznají, jestli jsou do školy naučené. Děti

³⁴ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6, s. 213-214.

³⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, s. 254 – 256.

³⁶ Srov. PLEVOVÁ, Irena. *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-86768-68-7, s. 37.

tohoto věku se začínají porovnávat s ostatními spolužáky a chápou, že jejich výkon je posuzován i podle toho, jak úspěšní byli i ostatní.³⁷

Typickým znakem tohoto období je genderová diferenciacce, kdy se začínají oddělovat dívčí a chlapecké skupinky. Začínají se projevovat rozdíly v kognitivních funkcích mezi pohlavími, dívky jsou zdatnější ve verbálních projevech a chlapci projevují lepší výkony v počtech a v řešení prostorových problémů.³⁸

Děti v tomto věku si již uvědomují, v čem se ostatním podobají a v čem se odlišují. Jejich sebehodnocení je stabilnější, začínají si uvědomovat svou jedinečnost. V průběhu celého školního věku tak dotvářejí svou osobnost, kterou už potom zásadněji nemění ani v další etapě svého života, v dospívání.³⁹

³⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, s. 295 – 336.

³⁸ Srov. PLEVOVÁ, Irena. *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-86768-68-7, s. 37-39.

³⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, s. 365.

3 Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun a jeho region

Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun (dále v textu použita zkratka DDM DAMIÁN) je školské zařízení, které vykonává svou činnost v nevelké vile a z toho důvodu si pro své výchovně vzdělávací působení pronajímá další prostory. V současné době DDM DAMIÁN navštěvuje více jak 800 účastníků pravidelných zájmových útvarů.

3.1 Stručná historie a území regionu

Lanškrounsko leží v Pardubickém kraji a na východě hraničí s obcemi Olomouckého kraje. Na jižní straně je obklopeno obcemi Moravskotřebovska, na západní straně obcemi Svitavska, Českotřebovska a Orlickoústecka. Toto území, ležící na rozhraní Orlických hor, Zábřežské vrchoviny a Svitavské pahorkatiny, nabízí mnoho příležitostí pro letní i zimní turistiku. Přírodní krásy lze obdivovat z rozhledny na vrcholu Lázek (714 m n. m.), který je obklopen řadou chráněných přírodních území.⁴⁰

Dějepisně lze Lanškrounsko zařadit do oblasti Hřebečska⁴¹. Toto území představovalo největší německý jazykový ostrov v českých zemích a rozprostíralo se na obou stranách historické zemské hranice mezi Čechami a Moravou. To, že Lanškrounsko historicky leželo na pomezí Čech, Moravy a Kladska a především mimo významné obchodní cesty, zřejmě přispělo k tomu, že toto území bylo osídleno poměrně pozdě. Město Lanškroun bylo založeno současně s okolními vesnicemi přibližně v polovině 13. století, první písemná zmínka o městě se objevuje v listině z roku 1285 a město bylo založeno z příkazu krále příslušníky moravského šlechtického rodu pánů z Drnholce. Město vzniklo kolem náměstí o čtvercovém půdorysu. Na zvláštním prostranství mimo náměstí byl postaven kostel. Lanškroun byl původně městem královským, později se však dostal do majetku církve a posléze světských feudálů. V průběhu staletí potom město patřilo Zbraslavskému klášteru, Litomyšlskému biskupství, Zdeňku Kostkovi z Postupic, Perštejnům, Adamovi Hrzánovi z Harasova a Lichtenštejnům. V době třicetileté války bylo

⁴⁰ Srov. *Charakteristika správního obvodu Lanškroun*. 2019 [online]. Český statistický úřad. [cit. 24. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/x/charakteristika_spravniho_obvodu_lanskroun.

⁴¹ Příloha č. 1: Mapy Hřebečska

město zničeno švédskými vojsky a po ní sem přišli němečtí osadníci a prosadili zde německou správu. V roce 1789 bylo vyhlášeno městem municipálním. Od roku 1850 byl sídlem okresního hejtmánství a do roku 1960 byl okresním městem. V okrese Lanškroun do druhé světové války činil počet německého obyvatelstva více jak 60% a po ní byla většina lanškrounských Němců odsunuta.⁴²

V současnosti je v Lanškrouně mnoho průmyslových podniků, které zajišťují vysokou zaměstnanost obyvatel města i jeho okolí. Za rozvojem ekonomiky stojí celá řada úspěšných místních podnikatelů, manažerů a mezinárodních společností. V Lanškrouně působí na 250 společností, evidováno je přes 2 000 soukromých podnikatelů a živnostníků. Současná průmyslová síla se projevuje například tím, že v desetitisícovém městě je jen v samotném průmyslu kolem 6 000 pracovních míst. Místní velké firmy dováží své zaměstnance z okruhu 50 km. Z Lanškrouna pochází více než dvě třetiny světové produkce roznětek pro airbagy. Z práce lanškrounských techniků a dělníků pochází čtvrtina celosvětové výroby tantalových kondenzátorů. I díky těmto vlivům je v regionu velmi nízký podíl nezaměstnaných osob, ke konci roku 2017 činil 2,12 % a byl tedy na velmi nízké úrovni oproti ostatním oblastem.⁴³

3.2 Zvyky a tradice v regionu

Město Lanškroun patří do kulturní oblasti Hřebečska, která sdružovala mimo tohoto města také Moravskou Třebovou, Svitavy, Zábřeh, Mohelnici, Březovou a jejich okolní obce. Hřebečtí obyvatelé byli většinou Němci, kteří bydleli v okolí hřebene Hřebeč: na pomezí Česko-moravské vysočiny, v blízkosti těchto měst. Lidé bydleli ve franckém typu stavby obdélníkového obytného domu o výměře cca 8x10 m, s hlubokou staženou střechou a nízkými stěnami, kde mohl být ubytován člověk i dobytek. Obyvatelé Hřebečska měli prostý šat a jedli jednoduché jídlo. V hřebečských vesnicích se vstávalo velmi brzy - v létě

⁴² Srov. BABORÁK, Zdeněk et al. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. 1. vyd. Lanškroun: Město Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6, s. 40-50.

⁴³ Srov. *O městě Lanškroun*, 2015 [online]. Město Lanškroun. [cit. 24. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.lanskroun.eu/o-meste-lanskroun/d-2328>.

ve tři nebo čtyři hodiny a v zimě kolem páté hodiny ranní. Spát se chodilo v létě v devět nebo v deset hodin a v zimě již po osmé večerní.⁴⁴

Lidové tradice, zvyky a obřady mají v tomto regionu své místo i svou historii. Kalendářní zvyky a obyčeje v oblasti Hřebečska začínaly na Nový rok, kdy se v Lanškrouně zdobila okna tak, že se za okna pokládala zdobená jablka.⁴⁵ Ta se připravila tím způsobem, že zespod jablka se zapíchla čtyři dřívka, na kterých jablko sedělo. Dřívka se zasadila do mechu. Nahoře se na jablko nasadila čtyři další menší dřívka, na něž se připevnilly čtyři pozlacené ořechy. Ořechy symbolizovaly čtyři čtvrtletí a uprostřed celého stojánku vlál praporek. Podle trvanlivosti jablek a kvality ořechů se usuzovalo, jaký bude rok a jaká budou roční období.⁴⁶

Doba vánoční končí v neděli po Třech králich, kdy se slaví Křest Páně. V předvečer tohoto svátku na Hřebečsku světili vodu, vavřín, křidu, kadidlo a sůl. Chudé děti přestrojené za tři krále Kašpara, Melichara a Baltazara chodily od domu k domu a psaly svěcenou křidou nade dveře písmena K+ M+B a zpívaly koledy. V době od Tří králů do Hromnic zde organizovali sedláci na statech u svatých obrazů Panny Marie nebo svatého Josefa odpoledne zasvěcená modlitbám. Na Hromnice (2. 2.) děti dostávaly vysvědčení a lidé si nechávali posvětit svíčky, které se posléze zapalovaly při bouřkách, aby ochránily domy před blesky. Po Hromnicích se uctíval v této oblasti svátek svatého Blažeje, kdy se hřebečtí žáci bavili tím, že chodili v papírových strakatých čepicích, zpívali a vybírali dary, ze kterých potom uspořádali hostinu. 24. února se oslavoval patron úrody svatý Matěj. Děti ráno vybíhaly z domu hned ráno v nočních košilkách a třásly ovocnými stromy, aby dobře rodily. Cizí děti, které se tohoto zvyku účastnily, dostaly výslužkou sušené ovoce. Svátkem školáků a žáků byl 12. březen - svátek svatého Řehoře, který doprovázel s berlou a papírovou biskupskou čepicí na hlavě děti, které chodily s kantorem na koledu. Nejmenší žáci představovali anděly.⁴⁷

⁴⁴ Srov. BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 7-20.

⁴⁵ Příloha č. 2: Obrázek novoročního stojánku

⁴⁶ Srov. BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 39.

⁴⁷ Tamtéž, s. 40-42.

Od února až do 7. března trval Masopust, který je společně s Velikonoci pohyblivým svátkem. Masopust se slavil tři dny a přípravou na něj byla zabijačka. Masopustní zábava se konala v neděli. V pondělí a v úterý procházely vesnicí maškary za doprovodu muziky. Hrály se humorné scénky a při návštěvách domů se tancovalo, zpívalo a dostávalo pohoštění. V čele průvodu chodíval medvěd, za medvědem šli dva zloději a kominík, který měl žebřík, za jehož pomoci lezl lidem na záda. Dalšími tradičními maskami byl pár v zaječí kůži, šiml, žid, lékař a závěr průvodu tvořili cikáni, myslivec, Turci. V Hřebečsku se do průvodu zapojovali chlapečci s dřevěnými koňmi, kteří byli vyřezáni z lipového dřeva, bez noh, pouze s hlavou, hřívou a ocasem a byli připevněni na bocích jezdců. Ještě během zimy i o následující postní době chodily po vesnicích dvě postavy oblečené jako zima a léto. Zima byl muž ustrojený v huňatém kožichu a léto byla žena s květinovým věnečkem a rozpuštěnými vlasy. Zpívaly se starodávné bojové písně a nakonec zpěv vyústil v chválu Boha i všech čtvero ročních období.⁴⁸

Předvelikonoční půst zahajovala popeleční středa, kdy se rolnický syn převlékl za medvěda a řinčel těžkými řetězy, za doprovodu hudby chodil od domu k domu, kde tancoval a skákal. Medvěd ztělesňoval odcházející zimu a přicházející jaro. Hospodyně smažily koblihy, které se schovávaly do koše. O Smrtné neděli se potom vystrojila „smrt“ do pěkného oděvu a u lesa se odstrojila a spálila. Chlapci v lese usekli jedlový stromeček a dali ho děvčatům do rukou. Děvčata se přestrojila do šatů, které měla na sobě smrt, a ty potom jako „lito“ nebo anděla vedli ostatní zpět do vsi. Chlapci usekli jedlový stromeček a v čele průvodu šli potom s májíčkem. Děvčata kráčela s lítem za nimi, májíček zanesli do stavení, odkud vynesli smrt. Ve vesnicích na Hřebečsku se o Květné neděli, kdy se světi kočičky, přibíjely tři větvičky křížem na dveře od chlévů, které měly ochránit stavení před čarodějnicemi. V okolí Lanškrounska se barvila vajíčka zeleným mladým žitem nazeleno, nažluto až hnědo vařenými slupkami z cibule a někdy se polepovala slámou anebo se na vejcích objevovaly různé průpovědky například: „*Karafiáty, tulipány, růže, až uvadnou, nikdo jim nepomůže.*“⁴⁹ Lanškrounská velikonoční průpovědka potom zněla takto: „*Na mrskut k vám jdem, dnešní velikonoce jsou svaté všem. Podaruj mě, podaruj, ať je celý*

⁴⁸ Srov. BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 40-50.

⁴⁹ Tamtéž, s. 52.

*koláč můj a jedno vajíčko k tomu, bez krejcaru nejdu domů.*⁵⁰ Velmi oblíbené byly na Lanškrounsku velikonoční (setbové) jízdy, kdy mladí chlapci a muži osedlali koně, s křížem potom objeli všechna pole, po skončení jízdy byla slavnostní mše a k večeru potom tancovačka.⁵¹

Na ochranu stavení před čarodějnicemi se 30. dubna stavení kropila svččenou vodou a před vrata se zapichovaly pichlavé pruty. Z toho samého důvodu se také zapichovala vidle i košťata a pod drn se dávalo vejce. Ohně se potom pálily na vyvýšených místech. S příchodem měsíce května (Sv. Filip a Jakub) se stavěly máje, kdy chlapci v lese uřízli stromek a ozdobili ho věnci, stužkami, kvítím a šátky, poté ho postavili doprostřed návsi, kde s děvčaty tancovali.⁵²

Svátek Jana Nepomuckého (16. 5.) se slavil v mnoha obcích na Lanškrounsku, protože jeho socha stála téměř na každém mostě. Byl totiž patronem mostů, ochráncem proti povodním a v lidovém prostředí byl tento svátek spojen s mnohými pověrami.⁵³

Dalším pohyblivým svátkem v liturgickém roce jsou Svatodušní svátky – Letnice. Ve městech na Hřebečsku měly Letnice svého „ptačího krále“ a vesnice svého „krále letničního“ a lidské příbytky byly zdobeny dřevinami a bylinami. Na dobu letního slunovratu připadá Svátek svatého Jana Křtitele, kdy se pálily svatojánské ohně, u kterých se scházela mládež, chlapci přeskakovali plameny, v předvečer tohoto svátku se trhaly léčivé byliny. V hřebečských vesnicích se o letním slunovratu konaly poutě a několik dní před nimi se pekly koláče a mše se sloužily v krásně vyzdobených kostelích, v jejichž okolích se stavěl jarmark (kolotoče, krámky, houpačky, střelnice).⁵⁴

V době, kdy uzrála tráva a obilí, nastal čas senosečí a žní. V červenci, když byla tráva posečená, dostávali ženci k přesnídávce chleba s máslem či s tvarohem, olomoucké syrečky nebo tavený sýr a k tomu dvě štamprličky. V měsíci srpnu potom vrcholily žně. Poslední sekáči byli odvezeni z pole s muzikou a nejhezčí mládenci nesli dožínkový věnec, který se ozdobil květinami a mašlemi. Za tímto věncem šli ostatní a průvod uzavírala

⁵⁰ Srov. BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 55.

⁵¹ Tamtéž, s. 50-57.

⁵² Tamtéž, s. 57-58.

⁵³ Tamtéž, s. 59.

⁵⁴ Tamtéž, s. 60-61.

poslední fůra úrody. Na statku se tento věnec předal selce a dožínky pokračovaly tancem a zpěvem.⁵⁵

Záříjové svatováclavské posvícení a procesí se na Hřebečsku slavívalo, tak jako jinde v Čechách, k uctění českého knížete zavražděného bratrem Boleslavem II. V Lanškrouně se o posvícení dělaly posvícenské praporky, kdy děti vystřihly z papíru zoubkované praporky, které potom polepily třásněmi a svatými obrázky, připevnily je potom na tenká dřívka. Těmito praporky potom děti vyzdobily otvory štítů domů na náměstí.⁵⁶

Nástup zimních dní začínal výzdobou hrobů, které se začaly upravovat již před svátkem Všech svatých. Hroby se pokryly mechem a smrkovými větvemi a o Dušičkách lidé nosili na hroby věnce a kytice, sloužily se mše za zemřelé a lidé se modlili za své blízké. Svatý Martin znamenal první sníh, posvícenskou husu a martinské rohlíky a dlouhé zimní večery byly potom vyplněny na Hřebečsku prací. Dralo se peří, předl se len, děti si hrály, zpívalo se, žertovalo se (hra na mlýn, házení střepů z hrnců, tichá hudba, tlačení můry, trhání třešní atd.). Od počátku adventní doby vyřezávali hřebečtí řezbáři figurky do svých betlémů, které byly známé široko daleko. Prosinec měl celou řadu tradic, například řezání „barborek“ (třešňových větvíček), mikulášské průvody, nebo třeba chození Lucek.⁵⁷

Během Štědrého dne se potom udržovaly dávné zvyky. Na Lanškrounsku se pro zdraví chodilo ke studni, či potoku nebo se slibovalo dětem, že když se v tento den postí, uvidí zlaté prasátko. Během dne se stavěly jesličky a místnost se zdobila stromečkem a chvojím, muži se starali o dobytek a ženy o svátečný pokrm ke Štědré večeři. Večeře se skládala z šesti až dvanácti chodů (zelná polévka, kuba, hrách, sladká kaše, ovoce, ořechy). Roční zvyky a obyčeje na Lanškrounsku zakončil Svatý Silvestr, kdy se v hospodách jedlo a pilo zdarma a konec roku provázal všude přípitek s přáním zdraví a štěstí tak, jak je tomu doposud.⁵⁸

⁵⁵ Srov. BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 63-67.

⁵⁶ Tamtéž, s. 68-70.

⁵⁷ Tamtéž, s. 70-79.

⁵⁸ Tamtéž, s. 79-85.

3.3 Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun

DDM DAMIÁN je státní mimoškolní zařízení, které nabízí možnosti účelného a hodnotného využití volného času dětí, mládeže, popř. jejich rodičů a ostatních zájemců. Toto školské zřízení bylo zřízeno za účelem poskytování výchovy dětí a mládeže ve volném čase a je součástí výchovně vzdělávací soustavy. Předmětem činnosti je činnost pravidelná zájmová, příležitostná zájmová a prázdninová, dále jsou to také soutěže a přehlídky, individuální práce a spontánní aktivity v oblasti turistiky, tělovýchovy, estetiky, společenských a přírodních věd. DDM DAMIÁN je od roku 2011 příspěvkovou organizací města Lanškroun.⁵⁹

3.3.1 Historie DDM

Předchůdcem domu dětí a mládeže v Lanškrouně byl pionýrský dům, založený v roce 1950. Politické změny po roce 1989 přinesly velké změny i do domu pionýrů. Došlo k přejmenování na Dům dětí a mládeže a vedení města přemístilo DDM do prostor bývalé školky na Vančurově ulici, ve kterých DDM pracuje dodnes. Bohužel tímto přestěhováním dům dětí přišel o velkou budovu s odbornými pracovny (dílna, autodráha, železniční dráha, fotokomora, přírodovědná pracovna s akvárii a terárii, knihovna atd.), pěknou zahradu i sportovní hřiště. Od této doby pracuje velká část zájmových kroužků v propůjčených prostorách mimo budovu – především na lanškrounských školách. Ale ani v těchto obtížných podmínkách se DDM nevzdává. Pracovníci hledají nové formy práce, vznikají nové zájmové kroužky. Po roce 1998 se prostorové podmínky DDM poněkud vylepšily tím, že budovu na Vančurově ulici získalo celou, a v roce 2011 došlo ještě k výraznějšímu zlepšení, když se Dům dětí a mládeže stal příspěvkovou organizací města. Dochází též k přejmenování domu na Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun.⁶⁰

⁵⁹ Srov. CINKOVÁ, Ilona. *Výroční zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2010/2011*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2011. [ISBN neuvedeno].

⁶⁰ Srov. BABORÁK, Zdeněk et al. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. 1. vyd. Lanškroun: Město Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6, s. 200-225.

3.3.2 Formy vzdělávací nabídky

Formy vzdělávání vychází z vyhlášky č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání. DDM DAMIÁN uskutečňuje výchovně vzdělávací a zájmovou činnost formou pravidelné, příležitostné, táborové aktivity, individuální prací s nadanými dětmi, žáky a mládeží a nabídkou spontánních akcí. Příprava činností vychází ze zákona 561/2004 Sb. DDM DAMIÁN sídlí v budově na Vančurově ulici č. 46, sportovní zájmové útvary pracují v pronajatých prostorech. Jedná se o tělocvičny škol a organizací ve městě, kde platí DDM DAMIÁN poplatky za pronájem. Letní a táborové aktivity se realizují přímo ve vlastní budově nebo na smluvně zajištěných zařízeních. Příležitostná výchovná, vzdělávací, zájmová činnost se uskutečňuje zpravidla v průběhu celého roku na základě nabídky DDM DAMIÁN formou plakátů, informací v médiích a na internetových stránkách zařízení. Je zaměřena na různé zájmové oblasti a je zpravidla jednodenní. Pravidelná výchovná, vzdělávací činnost a zájmové kroužky začínají zpravidla první týden v říjnu a končí většinou poslední týden v květnu. Pravidelná činnost zahrnuje zájmovou činnost v oblasti estetické, tělovýchovné, technické, přírodovědné a společenskovední. Tábory jsou nabízeny takřka na všechny prázdniny v průběhu roku. Osvětová a informační činnost zahrnuje akce zaměřené na výchovu k tradicím a zaměřuje se na poskytování informací dětem, žákům, studentům a případně dalším osobám. Osvěta vede k prevenci sociálně patologických jevů. Individuální prací, zejména vytváření podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů probíhá formou speciálních pravidelných útvarů nebo začleněním účastníka do stávajícího celku a individuálním přístupem napomáhat rozvíjení nadání. Nabídka spontánních aktivit probíhá v průběhu provozu zařízení a ve volnočasovém O. K. klubu.⁶¹

3.3.3 Přehled právních předpisů

Dalšími důležitými právními normami vztahujícímu se k zájmovému vzdělávání a ke kvalifikaci pedagogických pracovníků jsou především tyto:

⁶¹ Srov. CINKOVÁ, Ilona. *Výroční zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2016/2017*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2017. [ISBN neuvedeno].

- Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů⁶²

3.3.4 Personální zajištění

Jak vyplývá z Hodnotící zprávy DDM DAMIÁN ve školním roce 2018/2019 zde pracovali 4 pedagogičtí pracovníci (ředitelka organizace, dva interní pedagogové volného času a 1 vychovatelka). V 72 zájmových kroužcích je 49 externích pedagogických pracovníků, kteří jsou zaměstnání na dohodu o pracovní činnosti. Nepedagogické pracovníky tvoří dva školní asistenti, jedna ekonomka a na dohodu o provedení práce zde pracuje uklízečka, údržbář a auditor.⁶³

3.3.5 Materiální podmínky

DDM DAMIÁN se nachází v budově na Vančurově ulici č. 46 a tato školská organizace ho má ve výpůjčce na základě smlouvy mezi Městem Lanškroun a DDM

⁶² Srov. *Přehled nejdůležitějších právních předpisů, MŠMT ČR, 2013* [online]. MŠMT ČR. [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/prehled-nejdulezitejsich-pravnich-predpisu>.

⁶³ Srov. SKALICKÁ, Iva. *Hodnotící zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2018/2019*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2019. 16 s. [ISBN neuvedeno].

DAMIÁN. Jedná se o starou budovu, která nemá uspokojující prostory pro zájmové vzdělávání 21. století a nevyhovuje stoupajícímu trendu počtu zájmových kurzů a kroužků. Kapacitně se sem již nevejdou všechny kroužky, které zde doposud pracovaly. Nacházejí se zde čtyři univerzálně vybavené klubovny, jedna prostornější herna, malá počítačová učebna, kancelář ekonomky a pedagogů volného času a ředitelna. Tyto prostory jsou každoročně vylepšovány z provozních prostředků zřizovatele.⁶⁴

Více jak dvě třetiny kroužků tohoto školského zařízení pracuje v externím prostředí. Je to způsobeno především tím, že DDM DAMIÁN nemá k dispozici žádné vlastní tělocvičny a disponuje poměrně malým množstvím učeben. Právě proto si pronajímá další učebny a tělocvičny ve městě. Mimo hlavní budovu na Vančurově ulici se také nachází volnočasový O. k. klub, D-klub a komunitní zahrada.⁶⁵

3.3.6 Ekonomické podmínky

Zřizovatelem DDM DAMIÁN je město Lanškroun. Hlavní činností této organizace je zájmové vzdělávání a organizace je financována z MŠMT, rozpočtu zřizovatele, z dotací, z vlastních zdrojů, sponzorských darů a grantů. Největší objem finančních prostředků přichází z MŠMT prostřednictvím Pardubického kraje, jedná se o prostředky na platy, odměny z dohod o činnosti a o provedení práce pro vedoucí zájmových kroužků. Dalším výrazným zdrojem příjmů jsou příspěvky zřizovatele na provoz a na podporu činnosti zájmových kroužků. Zájmové vzdělávání je poskytováno za úplatu.⁶⁶

3.3.7 Zkušenosti s podáváním projektů

V posledních deseti letech DDM DAMIÁN stále více svou činnost inovuje především díky novým příležitostem v získávání finančních prostředků na moderní

⁶⁴ Srov. SKALICKÁ, Iva. *Hodnotící zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2018/2019*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2019. 16 s. [ISBN neuvedeno].

⁶⁵ Tamtéž, 16 s.

⁶⁶ Srov. CINKOVÁ, Ilona. *Výroční zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2016/2017*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2017. [ISBN neuvedeno].

činnosti (dobrovolnictví, participace dětí a mládeže, mediální výchova, příměstské tábory a klubová a spontánní činnost).

Před dvanácti lety se zařízení stalo držitelem certifikátu, který jej opravňuje k vykonávání činnosti „hostitelské“ a „vysílající organizace“ Evropské dobrovolné služby vzdělávacího programu EU Erasmus+. Od roku 2007 hostil dobrovolníky z Francie, Německa, Švédska, Lotyšska, Estonska, Španělska, Francie, Portugalska a Itálie.

V roce 2012 se DDM DAMIÁN zapojil do velkého národního projektu s názvem KLÍČE PRO ŽIVOT, jehož realizátorem byl Národní institut dětí a mládeže společně s Odborem pro mládež Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Zpracoval dva projekty v oblasti průřezových témat: Participace a informovanost, výchova k aktivnímu občanství (zřízení otevřeného a organizačního klubu pro náctileté) a Medializace a mediální výchova (vybavit členy zájmových kroužku mediální gramotností a porozuměním médiím). Projekty byly zahájeny v roce 2011 a ukončeny v říjnu 2012. Oba projekty byly zařazeny do publikace *Průřezová témata*, která vyšla na jaře roku 2013 jako příklady dobré praxe, což byl opravdu velký úspěch.

Mezinárodní projekt Sme spolu byl v roce 2014 financovaný z prostředků Evropské unie a schválený Slovenskou národní agenturou v rámci programu Mládež v akci. Žadatelem a organizátorem projektu bylo Centrum volného času ve Svit. Partnerny projektu byly: Centrum volného času Svit, Centrum volného času Stará Ľubovňa, Dům dětí a mládeže Česká Třebová a DDM DAMIÁN, Lanškroun. Cílem projektu byla pomoc ustavení dětských parlamentů nebo neformálních skupin, jejichž cílem bylo prosazování zájmů dětí a mládeže na místní úrovni.

Dalším průkopnickým počinem je realizace příměstských táborů za pomoci Operačního programu Zaměstnanost. Cílem projektu je pomoci rodičům z území Lanškrounska podpořit koordinaci jejich pracovního rytmu s péčí o děti a přispět tak k vyššímu začlenění rodičů do pracovního procesu v době prázdnin na období dalších tří let. V období všech prázdnin bude o děti postaráno a rodiče tak budou mít zabezpečené děti v době jejich nepřítomnosti, kdy musí chodit do zaměstnání.

A právě projekt Příměstské tábory na území MAS Lanškrounsko autorku tohoto bakalářského projektu přivedl na myšlenku jej rozvinout dál i v průběhu školního roku. Vznikla tak idea zřízení klubu, který bude pracovat na podobném principu jako školní

družina. Budou zde nejenom spontánní činnosti, ale i organizované aktivity. To znamená po celý školní rok denně a se stejnou skupinou dětí.

3.3.8 SWOT analýza zařízení

Z dostupných dokumentů a z polostrukturovaného rozhovoru vypracovala autorka práce SWOT analýzu, ze které vytvořila budoucí možnou koncepci rozvoje tohoto zařízení.

Vizí DDM DAMIÁN je, aby se stalo centrem volného času, které své aktivity bude nabízet dětem, pedagogům a ostatním fyzickým osobám, včetně seniorů. Pro svou činnost najde dostatečně vhodné zázemí v podobě nových prostor a množství finančních zdrojů tak, aby v budoucnosti nebylo závislé jen na příspěvcích ministerstva, rodičů a zřizovatele.

Silnou stránkou tohoto zařízení jsou - široké uplatnění organizace v oblasti grantové politiky a možnost jejího zapojení do velkého množství nabízených grantů. V souvislosti s participativním řízením tohoto domu dětí tak vzniká i velmi silná možnost zapojení se všech členů týmu do grantových programů, které jsou především vnitřní motivací pro všechny zaměstnance. Ředitelka organizace mnohé své povinnosti deleguje na své podřízené, čímž jim dává prostor pro naplnění i jejich vnitřních motivací. Její styl vedení je demokratický a participativní. Všichni pedagogové zařízení mají potřebné vzdělání pedagoga volného času a mají velkou chuť dalšího vzdělávání, jež obohacuje činnost v DDM DAMIÁN. Jeden z nich je i koordinátorem Evropského sboru solidarity (ESS) a tomuto dotačnímu programu se primárně věnuje. Tým současných pedagogů je kvalitní a kompaktní celek. Na velmi dobré úrovni je i spolupráce se zřizovatelem, který je nakloněn vzájemné spolupráci a komunikaci. Co se týče vzdělávání, velmi vysoce jsou na trhu hodnoceny taneční a sportovní kroužky tohoto školského zařízení a příměstské tábory, kterých je oproti jiným zařízením tohoto typu velmi vysoké množství. S touto jmenovanou oblastí souvisí samozřejmě vysoká kvalifikace interních pedagogů, kteří se neustále vzdělávají.

Se silnými stránkami souvisí i příležitosti, které se na trhu objevily v posledním roce - možnosti získání dotací v grantových programech MAS Lanškrounsko, do jejichž výzev se DDM DAMIÁN zapojil. Zařízení úspěšně získalo dotaci z OPZ na projekt Příměstské tábory na území MAS Lanškrounsko a od 1. září 2018 otevřelo na základě

stejně výzvy také dětský klub D-klub, nabízející službu hlídání potomků pro rodiče dětí z 3. – 5. ročníků Základní školy na náměstí Aloise Jiráska. Organizaci se v posledních dvou letech daří úspěšně vyhledávat nové finanční příležitosti pro aktivity a projekty. Příznivý demografický vývoj počtu dětí postupně naplňuje krátkodobou vizi organizace na zvýšení počtů dětí v pravidelných zájmových kroužcích. Tyto zájmové formy chce dům dětí také rozšířit o novou nabídku atraktivních kroužků, jako je například Legorobotika, Hledání kešek, Parkour a Pole dance. Neméně důležitý je i volnočasový O. K. klub, který je určen převážně dětem, které nejsou rády organizovány. Tento klub během posledních let získal širokou podporu od města a svou činnost bude moci od nadcházejícího školního roku provozovat v nových prostorech, na jejichž vybavení se podařilo sehnat nemalé finanční prostředky z evropských struktur. Jako obrovská příležitost se jeví v současné době zájem o technické kroužky, které v našem městě mají širokou podporu od podnikatelů, nadací či města. V souvislosti s tím vznikla v posledním roce šance vybavit technickými předměty nejen jeden kroužek.

Naopak do slabých stránek této instituce patří, že prostorové zázemí je velmi malé a DDM DAMIÁN musí přispívat nemalými prostředky na nájemné jiným organizacím, aby jeho činnost mohla probíhat. V posledních měsících činnosti se ovšem objevila možnost přestěhovat se do nových prostor, vše je zatím ve stadiu vyjednávání se zřizovatelem (prostory po bývalé škole, minimálně 2x tak velké jako současný dům). Další slabou stránkou, co se týče financí, je především velmi nízké financování externích spolupracovníků, které je na úrovni minimální mzdy, což se jeví jako demotivační prostředek. Co se týče pravidelné zájmové činnosti, nízkou efektivitu vykazují přírodovědné kroužky, do kterých se děti zapojují velmi málo. Zatímco pořádání příměstských táborů je silnou stránkou DDM DAMIÁN, pobytové tábory jsou naopak stránkou slabou. Děti i rodiče dávají přednost tomu, že o děti je postaráno přes den, zatímco v noci jsou děti doma. Do budoucnosti to chce organizace začít řešit pořádáním pobytových táborů pro úzkou skupinu dětí se stejnými zájmy a jejich propojením napříč. Se všemi vlastnostmi rozvoje státních neziskových organizací zajisté souvisí i přebujelá administrativa, která všechny zaměstnance zdržuje a někdy i zaneprazdňuje tak, že na samostatnou výchovně – vzdělávací činnost jim nezbývá čas.

Nestabilní politické prostředí a legislativa vyvolávají v této státní organizaci hrozbu, která je všudypřítomná. Již několik let se stále dokola hovoří o reformě financování, která by měla postihnout i domy dětí. Přímo v Pardubickém kraji, kde sídlí

toto zařízení, je již od roku 2010 zmrazeno normativní rozdělování peněz pro tato školská zařízení. DDM DAMIÁN má o 300 dětí více než v roce 2010 a nyní je vlastně znevýhodňován oproti organizacím, které mají podstatně méně dětí. Toto klima potom vyvolává nevyrovnané podmínky pro rozvoj u všech podobných organizací v tomto kraji. Za pomoci dotací Šablony II je tato hrozba na nějakou chvíli eliminována, protože se do týmu této organizace podařilo získat dva školní asistenty. Neposledním problémem v tomto zařízení je i to, že se stále nedaří navázat větší spolupráci s ostatními základními školami ve městě v oblasti zájmového vzdělávání. Tyto spolupráce se vyvíjí pouze ve venkovských školách (Dolní Třešňovec, Ostrov, Rudoltice nebo Tatenice). Alarmující hrozbou pro toto zařízení jsou především konkurenční zájmové kroužky v základních školách ve městě a s tím související malý zájem o nabídku činností domu dětí ze strany lanškrounských pedagogů a vedení škol. Aby tento konkurenční boj dům dětí eliminoval, zpracoval v roce 2018 projekt volnočasového D-klubu, u kterého předpokládá větší zájem o činnosti DDM DAMIÁN ze strany vedení základních škol. Tento klub umožní dětem, které se nedostaly do školní družiny, kvalitně trávit svůj volný čas po skončení vyučování a zavede službu, která rodičům zabezpečí to, že děti budou v bezpečí stejně tak jako děti, které se do školní družiny dostaly.⁶⁷

⁶⁷ Srov. Polostrukturovaný rozhovor s Marcelou Chromcovou, zástupkyní DDM DAMIÁN. Lanškroun 8. 7. 2019.

Tabulka č. 1.: SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Různorodost zdrojů financování</p> <p>Interní pedagogové s dostatečným vzděláním a s chutí dalšího vzdělávání</p> <p>Participativní řízení organizace</p> <p>Koordinátor ESS</p> <p>Spolupráce se zřizovatelem</p> <p>Taneční a sportovní kroužky</p> <p>Příměstské tábory</p>	<p>Prostorové zázemí</p> <p>Externí vedoucí – nízké finanční ohodnocení</p> <p>Málo přírodovědných kroužků</p> <p>Nárůst administrativy</p> <p>Pobytové tábory</p>
Příležitosti	Hrozby
<p>Nové grantové programy MAS Lanškrounsko</p> <p>Zájem o mezinárodní aktivity</p> <p>Demografický vývoj</p> <p>Rozvoj technického vzdělávání ve městě</p> <p>Široká nabídka volnočasových aktivit</p> <p>Volnočasový O. K. klub</p> <p>D-klub v prostorách ZŠ A. Jiráska</p>	<p>Ukončení Šablon II- snížení počtu zaměstnanců</p> <p>Legislativa</p> <p>Nestabilní politické prostředí</p> <p>Státní dotace</p> <p>Normativní financování</p> <p>Konkurenční zájmové kroužky na ZŠ</p>

4 Projekt D-klubu v DDM DAMIÁN

V domech dětí a mládeže se volnočasové aktivity stále rozvíjí, diferencují a inovují. Velkým námětem těchto inovativních činností posledního desetiletí jsou otevřené a volnočasové kluby. Dle metodických pokynů a vyhlášek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se domy dětí mají ve svých aktivitách věnovat i spontánním činnostem. Tyto činnosti by neměly být pedagogicky ovlivňovány.

Zrod volnočasových klubů má v DDM DAMIÁN již svou historii. V Lanškrouně není nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a tak zřizovatel uvítal aktivitu DDM DAMIÁN a v roce 2010 podpořil vznik otevřeného klubu v domě dětí. V roce 2010 tak vznikl první otevřený klub na území tohoto města - O. K. klub, ve kterém se schází především neorganizovaná mládež. Rozvíjí se zde zejména spontánní činnosti a finančně je podporován především městem Lanškroun.

V DDM DAMIÁN vnímají ovšem i touhu dětí pobývat v klubu nejenom se spontánními, ale i řízenými aktivitami a tak od 1. září 2018 otevřeli nový volnočasový klub, který autorka nazvala D- klub, jež je v současné době financován ze zdrojů Evropské unie a má potenciál stát se zařízením s organizovanou činností.

4.1 Charakteristika současného stavu

V současné době v Lanškrouně počet dětí na prvním stupni základních škol překračuje dosavadní kapacitu školních družin v tomto městě. Není zde jiná varianta pro zabezpečení každodenních volnočasových aktivit těchto dětí ihned po skončení vyučování. Školní družiny provozované při ZŠ mají aktuální kapacitu 382 míst a jsou do nich přednostně umísťovány pouze děti, které navštěvují 1. - 3. třídy základních škol. Tyto družiny jsou provozovány po dobu školního roku, v pracovní dny ráno od 6.00 hod do 7.45 hod a odpoledne vždy 11.30 hodin - 16.00 hodin. Tato kapacita ve školních družinách nemůže být překročena, je stanovena školským rejstříkem. Financování školních klubů není v současné době ideální, aby mohly školy zabezpečit stabilní fungování této služby v potřebné kvalitě a rozsahu. Zvýšená poptávka rodičů po družině ve školách ovšem trvá, především z důvodu, že bezpečnostní situace při péči o děti je stále složitější.

Autorka začala pracovat na projektu D-klubu počátkem roku 2018 a našla tím vhodnou alternativu pro zajištění péče o děti 3. – 5. třídy základní školy po ukončení školního vyučování ve městě Lanškroun. Rozhodla se chopit příležitosti a uskutečnit tuto chybějící aktivitu na trhu, k čemuž použila zdroje z Evropské unie. Projekt nejprve představila všem ředitelům lanškrounských škol a posléze navázala velmi úzkou spoluprací se Základní školou na náměstí Aloise Jiráka. Vedení této školy přivítalo snahu o zavedení nové služby pro co největší počet dětí a domu dětí a mládeže se zde otevřela možnost pro úzkou spoluprací této školské organizace a jedné z lanškrounských základních škol.

Od 1. 9. 2018 byl nový dětský klub D-klub provozovaný lanškrounským domem dětí otevřen v prostorách Základní školy na náměstí Aloise Jiráka. D-klub navštěvuje maximálně 15 dětí. Provozní doba klubu je stanovena ráno vždy 6.45 do 7.45 hodin a odpoledne od 12.30 - 15.30 hodin. V D-klubu se realizují především tyto činnosti: odpočinkové, rekreační (například: stolní hry, skupinové hry) a sportovní činnosti. Téma ročních činností není doposud stanoveno, klubové aktivity jsou v současnosti v klubu spíše nahodilé, odpovídající především nepromyšleným touhám dětí.

D-klub se stal obrovskou příležitostí především pro rodiče, jejichž malé děti se nedostanou do školní družiny při Základní škole Aloise Jiráka v Lanškrouně. Tito rodiče totiž při nízké kapacitě školní družiny mají znesnadněno nejenom setrvání ve svém zaměstnání, ale provází je také všudypřítomný strach, jak tráví jejich malé dítě svůj čas po vyučování.

4.2 Charakteristika budoucího stavu

S poskytovatelem dotace byly na jaře 2020 vyjednány nové podmínky pro další fungování D-klubu. Od září 2020 zde budou nově probíhat především organizované činnosti. D-klub bude provozován ještě minimálně další dva školní roky. Na začátku každého budoucího školního roku bude připraven podrobný program aktivit. Bude vybráno celoroční atraktivní téma vhodné pro rozvoj žáka. Tento námět bude členěn na měsíční podtémata, od kterých se budou odvíjet týdenní celky. Každý týden bude mít rozdělené pravidelné aktivity. Pro školní rok 2020/2021 bylo vybráno téma Tradice, zvyky a slavení regionu Hřebečska.

Na konci školního roku bude vyhodnocen program klubu a fungování nového zařízení pomocí dotazníkového šetření. Z těchto impulsů potom vyjdou náměty pro zpracování metodiky Příklady dobré praxe D-klubu.

DDM DAMIÁN predikuje, že projekt D-klubu využije v následujícím školním roce minimálně 15 žáků z 3. – 5. třídy, pro které bude realizován komplexní a řízený program pro tuto cílovou skupinu dětí.

4.3 Předmět a cíl projektu

Předmětem tohoto bakalářského projektu je přizpůsobení aktivit v již zavedeném dětském klubu, který doplňuje chybějící kapacitu školních družin se zaměřením na využití volného času po skončení vyučování. Jedná se vlastně o volnočasový klub, který autorka tohoto projektu nazvala D-klub a který začal fungovat v externích prostorech mimo prostory DDM DAMIÁN v Základní škole na náměstí Aloise Jiráska.

Cílem projektu je navrhnout na školní rok 2020/2021 aktivity s prvky regionálních lidových tradic a zvyků pro činnosti D-klubu tak, aby jim děti porozuměly. Organizátoři tak chtějí zavést do klubu kvalitnější službu péče o děti a najít zde lepší využití volného času žáků 3. – 5. ročníku základní školy ihned po skončení vyučování. Provozovatelem klubu je DDM DAMIÁN a provoz klubu je zatím kompletně financován z prostředků Evropské unie. Vedlejším cílem projektu je zlepšení komunikace a spolupráce mezi DDM DAMIÁN a základními školami.

Cílovou skupinou tohoto projektu jsou žáci ze třetích až pátých tříd prvního stupně Základní školy na náměstí Aloise Jiráska. Jde o chlapce i dívky ve věku 9 až 12 let, žijící v regionu Lanškrounska.

4.4 Multiplikační efekt a budoucí aspekty projektu

Pro D-klub našla autorka tohoto projektu prostory v Základní škole na ulici Aloise Jiráska a klub je tak primárně zaměřen na děti z této školy. Nic ale nebrání tomu, aby se v budoucnu mohly zapojit do jeho aktivit i další děti. Vzhledem k tomu, že veškeré služby

tohoto zařízení budou zdarma po dobu dalších minimálně dvou let, může se stát D-klub příležitostí i pro žáky ze sociálně slabého prostředí.

Předpokládanou udržitelnost D-klubu spatřuje autorka tohoto projektu také v tom, že se jí podařilo změnit v průběhu evropského projektu pouhé spontánní činnosti dětí na řízené činnosti v tomto zařízení a tím kvalitněji využít strávený volný čas dětí po ukončení školního vyučování.

V průběhu roku 2020 bude také vypsaná nová výzva ve stejné prioritní ose v Operačním programu Zaměstnanost a D-klub tak bude mít možnost pokračovat ve své činnosti i v roce 2022 s přispěním evropských finančních prostředků.

Po skončení financování projektu D-klub ze zdrojů Evropské unie bude DDM DAMIÁN chtít pokračovat i nadále v provozu tohoto klubu. Cílem je spojit volnočasový O. K. klub s D-klubem. Mohl by tak vzniknout jeden klub, na jehož financování by se podílelo město Lanškroun. V současné době vedení DDM DAMIÁN vyjednává se svým zřizovatelem o možnosti přidělení nových, větších prostor pro svou činnost. Budova, o kterou dům dětí usiluje, je v těsné blízkosti Základní školy na náměstí Aloise Jiráka a tím by tato pravděpodobnost spojení dvou klubů byla příhodná a také perspektivní. Organizované činnosti tohoto spojeného klubu by potom byly placeny z velké části za finanční spoluúčasti rodičů.

4.5 Rozpočet projektu

Projekt D-klubu je financován z prostředků Operačního programu Zaměstnanost. Rozpočet projektu je členěn na náklady a výnosy. Náklady jsou děleny na přímé a nepřímé. Přímé náklady jsou striktně rozdělené a nelze je svévolně měnit. Nepřímé náklady jsou určeny 20% z přímých nákladů a lze z nich hradit všechny výdaje, které nejsou přímými náklady. Přímé náklady jsou určené pouze pro potřebu žáků D-klubu. Přímými náklady pro účely tohoto projektu jsou mzdy a zákonné odvody vychovatelky, která je zaměstnána v tomto klubu na poloviční úvazek a spotřební materiál. 50% úvazek byl vypočítán jako 11 700,- Kč měsíční mzda a 34% odvody na zdravotní a sociální pojištění ve výši 3 978,- Kč měsíčně. Neinvestičním nákladem je spotřební materiál, do kterého patří i veškeré učební pomůcky. Investiční náklady v tomto projektu nejsou zahrnuty. Finanční zatížení

spotřebním materiálem bylo spočítáno tímto způsobem: 15 dětí za školní rok bude potřebovat spotřební materiál v hodnotě 30 000,- Kč. Jde o kreativní, sportovní, kuchyňské, hudební potřeby atd.

Do nepřímých nákladů je potom zahrnuta mzda všech provozních zaměstnanců, nájemné a další neuznatelné náklady projektu jako je například veškerý papír, který pro tento projekt není relevantním nákladem. Rozpočet projektu autorka zpracovala do přehledné tabulky č. 2.

Tabulka č. 2. Rozpočet projektu na školní rok 2020/2021

Název	Částka celkem
Celkové způsobilé náklady	272 670,00
Přímé náklady v tom:	218 136,00
Osobní náklady (mzdy a odvody vychovatelky)	188 136,00
Neinvestiční náklady (spotřební materiál)	30 000,00
Nepřímé náklady (20% z přímých nákladů, v tom mzdy nepedagogů)	54 534,00
Dotace z OPZ (výnosy projektu)	272 670,00

4.6 Harmonogram projektu

Od 1. 9. 2020 budou v D-klubu probíhat organizované činnosti, které byly podrobně rozpracovány do konce ledna 2020, a jejich zpracováním byla pověřena ředitelka DDM DAMIÁN společně s projektovou manažerkou a vychovatelkou tohoto zařízení. Hlavním tématem školního roku 2020/2021 budou Tradice, zvyky a slavení regionu Hřebečska. Tento námět potom bude členěn na měsíční podtémata, od kterých se pak odvíjí týdenní celky. Schéma týdenních celků bude rozdělené následovně: Pro každé pondělí bude charakteristické, že bude u dětí podporovaná čtenářská gramotnost spojená s četbou. Dále se budou žáci seznamovat s novými knihami, které si vypůjčí ve školní nebo městské knihovně. Hudebním a dramatickým chvilčkám bude patřit úterý. V tento den bude vychovatelka s dětmi nacvičovat různé písně nebo dramatická vystoupení. Každou

středu se děti budou věnovat ručním pracím (šití, kreslení, háčkování, malba, vaření atd.). Čtvrtek pak bude patřit sportovním aktivitám (pohybovým, míčovým nebo situačním hrám). Pátek bude náležet především odpočinku nebo různým vystoupením a jednou za měsíc bude vychovatelka chodit s dětmi do kina na různé filmy.

Vychovatelka D-klubu společně s koordinátorkou projektu byla pověřena vypracováním podrobného plánu organizovaných činností do 31. 7. 2020.

V průběhu celého školního roku 2020/2021 bude každý den v týdnu probíhat zhodnocení činnosti a cílů, kterého se bude účastnit ředitelka DDM DAMIÁN, koordinátorka a manažerka projektu.

Na konci letošního školního roku i školního roku 2020/2021 bude vyhodnocen program klubu a fungování nového zařízení pomocí dotazníkového šetření. Návrh dotazníků na nový školní rok 2020/2021 vypracuje koordinátorka projektu a vychovatelka, která ho posléze předloží ke schválení ředitelce DDM DAMIÁN do konce března 2020. Dotazníky budou zpracovány jak pro děti, tak i pro rodiče a po jejich vyhodnocení, které proběhne vždy koncem června, budou posléze vyvozeny závěry, ze kterých budou zpracovávány podněty na další školní rok, odkud vzejdou náměty pro zpracování metodiky Příklady dobré praxe D-klubu ve školním roce 2020/2021, který vypracuje v srpnu 2021 vychovatelka a koordinátorka projektu. Metodika bude obsahovat stručnou anotaci příkladů dobré praxe, popis všech hlavních aktivit při realizaci projektu, které budou bohatě doprovázeny fotografiemi. Další důležitou součástí tohoto materiálu budou kompetence, které děti získaly v průběhu celého projektu a vyjádření všech zúčastněných aktérů, kteří byli přípravou a realizací D-klubu zainteresováni.

Tabulka č. 3. Harmonogram projektu pro školní rok 2020/2021

Termín	Název	Zodpovídá
Leden 2020	Podrobné rozpracování ročního tématu, měsíčních a týdenních podtématů a didaktických cílů	Ředitelka DDM, projektová manažerka, vychovatelka D-klubu
Červen 2020	Vypracování a rozdání předběžných přihlášek dětí do D-klubu na nový školní rok 2020/2021	Koordinátorka D-klubu
Červen 2020	Vypracování, rozdání a vyhodnocení dotazníků pro děti ve školním roce 2019/2020	Vychovatelka D-klubu, projektová manažerka
Červenec 2020	Vypracování podrobného plánu organizovaných činností	Vychovatelka a koordinátorka D-klubu
Září 2020	Počátek organizovaných aktivit v D-klubu	Vychovatelka D-klubu
Vždy první den v týdnu	Zhodnocení činnosti a měsíčního tématu a splnění dílčích cílů	Vychovatelka D-klubu, projektová manažerka a ředitelka DDM
Červen 2021	Vypracování a rozdání předběžných přihlášek dětí do D-klubu na nový školní rok 2020/2021	Koordinátorka D-klubu
Červen 2021	Rozdání a vyhodnocení dotazníků pro děti ve školním roce 2019/2020	Vychovatelka D-klubu a projektová manažerka
Srpen 2021	Vypracování metotiky Příklady dobré praxe v D-klubu	Vychovatelka D-klubu, koordinátorka projektu

4.7 Organizační zajištění (personální zabezpečení)

Ve školním roce představuje tento klub pro děti přechod mezi vyučováním a pobytem doma. D-klub, dle pravidel vyhlašovatele výzvy v Operačním programu Zaměstnanost, nemůže být v provozu o prázdninách a ve volných odpočinku. Je provozován s maximální kapacitou 15 dětí. Dětem se věnuje jedna vychovatelka na 50% úvazek. Projekt řídí projektový manažer, který je zaměstnán na dohodu o provedení práce. Koordinátor, který zajišťuje styk se školou, ve které D-klub funguje, je taktéž zaměstnán na dohodu o provedení práce. Účetní a uklízečka jsou dalšími provozními pracovníky zaměstnanými v projektu na dohodu o provedení práce.

Klub má především pomáhat rodičům s péčí o děti a obohacovat denní rozvrh žáků, zabezpečit pedagogické vedení žáků při volnočasových činnostech a také maximálně podporovat individualitu. Jako cíle klubu lze uvést především rozvíjení dítěte, jeho učení a poznávání, dále pak jeho osvojování základů hodnot, získávání osobní samostatnosti a schopnost projevit se jako samostatná osobnost. Dalším významným záměrem klubu je také vychovávat žáky ke smysluplnému využívání volného času. Z výše citovaných záměrů lze také odvodit kompetence, které mají žáci získávat při pobytu v něm. Představují soubor znalostí, dovedností, postojů, které žáci potřebují pro svou osobní realizaci a začlenění do společnosti. Jde o kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální, interpersonální a občanské a specifická pravomoc pro zařízení zájmového vzdělávání, kdy se žák orientuje v možnostech využití volného času.⁶⁸

Provoz tohoto klubu a jeho podmínky stanoví vnitřní řád DDM DAMIÁN, který vydala ředitelka zařízení. Tento vnitřní řád obsahuje především provoz a vnitřní režim klubu, podmínky zajištění BOZP, práva a povinnosti žáků a jejich rodičů a podmínky zacházení s majetkem. Tento řád je stručný, jasný a srozumitelný. Je zde stanovena provozní doba a je vymezeno, komu je klub určen, jeho lokalizace, způsob přihlašování a odhlašování dětí, podmínky docházky, zajištění pitného režimu, spolupráce s rodiči, pravidla styku se zákonnými zástupci. S vnitřním řádem jsou vždy seznámeni všichni žáci i jejich zákonní zástupci.⁶⁹

Kvůli přehlednému a přesnému přehledu výchovně vzdělávací práce v klubu se používá pedagogická dokumentace o činnosti školní družiny. Zde se zaznamenává docházka a činnosti, které jsou s dětmi vykonávány během týdne. Dále je používán docházkový sešit, který je určen pro žáky, kteří jsou přihlášení k nepravidelné docházce, a zápisový lístek, na němž jsou uvedena především všechna data spojená s tím, jak žák přichází a odchází ze školského zařízení.⁷⁰

⁶⁸ Srov. HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ et al. *Školní družina*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2, s. 9-16.

⁶⁹ Tamtéž, s. 45-49.

⁷⁰ Srov. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7, s. 210.

Tabulka č. 4. Organizační schéma projektu pro školní rok 2020/2021

Název práce	Popis práce	Pracovně právní vztah
Vychovatelka	4 hodiny denně vede D-klub	Pracovní smlouva (50% úvazek)
Koordinátorka	Administrace projektu, realizační zajištění projektu, komunikace s partnery	Dohoda o provedení práce
Projektový manažer	Plánování, organizování, řízení a kontrola realizace projektu	Dohoda o provedení práce
účetní	Kompletní účetnictví projektu, včetně mezd	Dohoda o provedení práce
uklizečka	Úklidové práce v klubu	Dohoda o provedení práce

4.8 Popis aktivit

Ve dvou předchozích školních letech probíhala v D-klubu především péče o děti, až ve školním roce 2020/2021, po odsouhlasení změny v evropském projektu, chce autorka projektu zavést v tomto klubu řízené činnosti. Při vymýšlení organizovaných aktivit se nechala inspirovat modelem integrované tematické výuky.

Model integrované tematické výuky (dále používaná zkratka ITV) vychází z poznatků o fungování lidského mozku. Výzkumy mozku dokládají skutečnost, že učení probíhá nejlépe, když začneme od konkrétního, přemístíme se k symbolickému a nakonec k abstraktnímu. Tradiční výuka začíná typicky opačně. Přechází od abstraktního nebo symbolického a předpokládá, že žáci uhádnou, jak vše používat ve skutečném světě. Již z názvu ITV je zřejmé, že učivo všech předmětů je integrováno do určitého tematického celku. Pedagog navrhne celoroční téma, to je zdrojem pro rozvíjení učiva a stanovuje směr pro výukové metody. Celoroční téma se člení na měsíční podtémata a od těch se odvíjejí týdenní tematické celky. Výběr základní myšlenky vyžaduje pečlivou přípravu, protože je citlivou záležitostí pro mozkovou kombinovatelnost. Musí mít obsah i použití, které souvisí se skutečným světem. Téma musí mít k dispozici vhodné prostředky, musí být přiměřené věku a musí plynule přecházet od měsíce k měsíci. Nové dovednosti se žáci učí v okamžiku, kdy je k něčemu potřebují, a tedy vidí bezprostředně jejich smysl. Důležitým

motivátorem je to, že se žáci mohou podílet na podobě výuky (navrhovat podtémata, vymýšlet úkoly pro ostatní, pomáhat mladším apod.).⁷¹

Autorka projektu zvolila, jako celoroční téma řízených činností v D-klubu Tradice, zvyky a slavení regionu Hřebečska. Přirozená forma a vývoje obyčejů v této oblasti byla přerušena událostmi druhé světové války a následujícím společenským vývojem, původní německé obyvatelstvo se muselo po roce 1945 vystěhovat a noví obyvatelé si postupně budovali svůj vztah k sobě navzájem i místu kde žili. V posledních desetiletích je patrná obnova tradičních obyčejů a tak se autorka projektu domnívá, že k tomuto tématu mají lanškrounské děti velmi blízko.

Po stanovení celoročního tématu byly zvoleny týdenní náměty a z toho byla sestavena integrace do různých předmětů (český jazyk, zeměpis, dějepis, matematika, pracovní činnosti, výtvarné činnosti atd.). Schéma programu D-klubu autorka zpracovala do přehledné tabulky č. 5.

Tabulka č. 5. : Schéma programu D-klubu pro školní rok 2020/2021 – roční téma: Tradice, zvyky a slavení regionu Hřebečska.

Měsíc Téma	Týdenní téma	Dílčí cíle	Integrace poznatků
Září svatý Václav	Jak vypadal svět té doby Kdo byl sv. Václav	Žák porozumí významu osobnosti svatého Václava a dokáže vysvětlit význam koně spojeného se svatým Václavem	Dějepis (časové zařazení, jak se žilo v té době, jak vypadal Lanškroun) Zeměpis (kde se příběh Václava odehrál, čím je Boleslav dnes známá)
	Jak vypadal sv. Václav Jak a proč zemřel	Žák dokáže popsat, atributy svatého Václava a zdůvodnit jeho smrt	Výtvarná výchova (kresba Václava, návrh šatů pro princeznu, malování koně) Pracovní činnosti (dřevořezba, tkání, pečení koláčů)

⁷¹ Srov. KOVALIK, Susan a Karen D. OLSEN. *Integrovaná tematická výuka*. 2. opr. vyd. Kroměříž: Spirála, 1995, ISBN 80-901873-1-5, s. 304.

	Proč je svatý Co znamená pro národ	Žák zdůvodní, co znamená osobnost svatého Václava pro český národ	Matematika (kalkulace nákladů na pečení koláčů, přepočítání ingrediencí v receptu pro více osob) Český jazyk (seznámení se s příběhem svatého Václava metodou řízeného čtení, naučení se jednoduché básničky, pracovní postup při vaření) Přírodopis (kůň-popis zvířete, čím se živí, významné české plemeno) Hudební výchova (hudba a hudební nástroje té doby) Tělesná výchova (základní postoj při šermu)
	Svatováclavské posvícení	Žák naplánuje menu na posvícení. Žák demonstruje jednoduchou dřevořezbu a umí upéct koláče	
Říjen Slavnost Všech svatých	Co tyto svátky znamenají a jaký je rozdíl jejich oslavy ve světě	Žák vyjádří vlastními slovy, co jsou svátky Všech svatých a Památky zesnulých (Dušičky) a popíše správné chování při tomto svátku a z vlastní vůle přijme tyto české svátky do svého povědomí	Dějepis (kdy se objevuje svatodušní svátek) Zeměpis (země, kde se slaví Dušičky a Halloween...) Výtvarná výchova (zdobení svíček, výroba věnečku)
	Význam svíček v této době	Žák se naučí manipulovat se včelí pláství a knoty	Pracovní činnosti (výroba svíček) Český jazyk (návod na výrobu svíčky)
	Ostatní předměty významné pro toto období	Žák napodobí výrobu smutečního věnečku (pro své zemřelé příbuzné)	Hudební výchova (Strašidýlko Emílek - písnička) Tělesná výchova (základní návuk pohybových her)
	Hry na Hřebečsku v období přástek	Žák posoudí jaký je rozdíl mezi dnešními hrami dětí a dřívějšími	
Listopad svatý Martin, Přástky na	Kdo byl sv. Martin	Žák objasní odkaz svatého Martina	Dějepis (kdy se objevuje legenda o Martinovi a jak legenda zní) Zeměpis (kde bývá pravidelně

Hřebečku	Svatomartinské slavnosti	Žák manipuluje s potravinami podle postupu v receptu a podle značené trasy najde poklad	v listopadu sníh v ČR) Výtvarná výchova (kresba Martina) Pracovní činnosti (příprava svatomartinského menu - pečení husy)
	Co to byly přástky	Žák objasní, co to byl kolovrat, přadlena a význam lnu	Český jazyk (pořekadlo, co to znamená, že Martin přijede na bílém koni, přástky a dračky)
	Co to byly dračky	Žák reprodukuje písně o přástkách a dračkách	Přírodopis (kůň – opakování a prohlubování informací o koni, jak vypadá bělouš, grošák,...) Hudební výchova (píseň zpívaná o přástkách a dračkách) Tělesná výchova (hledání svatomartinského pokladu)
Prosinec svatý Mikuláš svatá Barbora Vánoce	Kdo byl svatý Mikuláš	Žák vyjádří vlastními slovy, kdo to byl svatý Mikuláš a svatá Barbora a vyjádří svůj postoj k těmto svátkům	Dějepis (Vánoce a zvyky na Lanškrounsku v posledních 100 letech) Zeměpis (kde se zrodil příběh, práce s mapou)
	Mikulášská besídka	Žák dokáže interpretovat básničku Mikulášovi	Výtvarná výchova (výroba Mikuláše, výroba svícnu, vánoční přání)
	Vánoce na Lanškrounsku	Žák dokáže vysvětlit rozdíl mezi slavením Vánoc na vesnici a ve městě. Žák umí vyjádřit své pocity při vyprávění vánočního příběhu	Pracovní činnosti (pečení Mikuláše a perníků a vytvoření jednoduchého elektrického obvodu) Český jazyk (Naučení se jednoduché básničky o Mikulášovi)
	Vánoční besídka	Žák vyrobí vánoční dekorace. Žák dokáže zazpívat několik koled	Přírodopis (popis kapra) Hudební výchova (Koledy) Tělesná výchova (zimní sporty)
Leden Tři králové Hromnice	Co je svátek Tří králů	Žák objasní, kdo byli tři králové Žák se naučí základy kresby	Dějepis (Historie svátku Tří králů) Zeměpis (Odkud přišli Tři králové) Výtvarná výchova (Kresba tří králů)

	Pranostiky vážící se k oslavě Hromnic	Žák porozumí významu Hromnic	<p>Pracovní činnosti (Výroba novoročního stojánku)</p> <p>Matematika (počítání s časem, rok, měsíc, den)</p> <p>Český jazyk (Seznámení se s pranostikami, které se váží k Hromnicím)</p>
	Poznávání zvířat, která v zimě spí, odlétají do teplých krajin, a která se probouzí ze zimního spánku	Žák dokáže pojmenovat zvířata, která v zimě spí, odlétají do teplých krajin	<p>Přírodopis (zvířata, která se probouzí po zimě)</p> <p>Hudební výchova (Dramatizace písně My tři králové, rytmus pomocí smetáků při hlasité hudbě)</p>
	Oslava Hromnic v lidovém křesťanství	Žák rozvine hudební, rytmické a pohybové dovednosti	<p>Tělesná výchova (Zimní sporty)</p>
Únor Masopust	Co je to masopust?	Žák definuje, co se skrývá pod celým obdobím masopustu	<p>Dějepis (historie masopustních zvyků na Hřebečsku)</p> <p>Zeměpis (zeměpisné určení masopustních veselí a karnevalů)</p>
	Masopust na Lanškrounsku	Žák umí uvést příklady zvyků při masopustu na Hřebečsku	<p>Výtvarná výchova (kresba masky)</p>
	Tradiční jídla o masopustě	Žák usmaží masopustní koblihy a usuší ovoce a projeví zájem vařit.	<p>Pracovní činnosti (výroba masopustních koblihy podle tradiční receptury Hřebečska a sušeného ovoce)</p>
	Masopustní rej	Žák pojmenuje masopustní zvyky na Hřebečsku.	<p>Český jazyk (pracovní postupy tradičních masopustních jídel)</p> <p>Přírodopis (počet kostí lidské kostry)</p> <p>Hudební výchova (masopustní říkadla a písně s použitím boomwhackers)</p> <p>Tělesná výchova (nácvič postojů zvířat, které budou při masopustním reji děti ztvárňovat)</p>
Březen Předveliko noční období	Význam jarní rovnodennosti	Žák umí objasnit co je to jarní rovnodennost	<p>Dějepis (Co je Popeleční středa, Květná neděle, Smrtná neděle atd.)</p>
	Velikonoční příběh	Žák umí popsat příběh o smrti Ježíše Krista	<p>Zeměpis (Jak se slavily Velikonoce v různých krajích republiky)</p>

	Jaký mají význam Velikonoce?	Žák se ztotožní s hodnotami, které přináší Zmrtvýchvstání	Výtvarná výchova (jarní motivy) Pracovní činnosti (Výroba kočíček-symbolů Velikonoc) Český jazyk (Seznámení s velikonočním příběhem) Přírodopis (Co je to jarní rovnodennost) Hudební výchova (Rytmické hřebečské velikonoční koledy) Tělesná výchova (jarní hry v přírodě, vynášení Smrti)
	Postní doba	Žák pojmenuje důležité činnosti typické pro postní období	
Duben Velikonoční svátky a tradice pálení čarodějnic	Zvyky a symboly Velikonoc	Žák si pochopí velikonoční symboly a zvyky	Dějepis (velikonoční zvyky a tradice) Výtvarná výchova (velikonoční motivy- výroba)
	Velikonoční pečení	Žák upeče velikonoční pečivo	Pracovní činnosti (velikonoční pečení, barvení vajíček zeleným žitem)
	Výroba čarodějnic	Žák vyrobí jednoduchou postavu čarodějnice	Matematika (těleso ovoid) Český jazyk (Postup na velikonoční recepty) Přírodopis (Rozdělávání ohně v přírodě)
	Čarodějnický rej	Žák zazpívá a zatančí a umí zorganizovat akci	Hudební výchova (Běžel tudy zajíček) Tělesná výchova (návik tanečků čarodějnic)
Květen sv. Jan Nepomucký Den matek Letnice	Kdo to byl svatý Jan Nepomucký	Žák umí vyjádřit vlastními slovy, kdo to byl Jan Nepomucký	Dějepis (Život svatého Jana Nepomuckého) Zeměpis (Dochované postavy Jana Nepomuckého – v blízkosti města)
	Kde je v Lanškrouně zobrazena postava Jana Nepomuckého?	Žák shrne, ve kterých místech regionu se nachází sochy Jana Nepomuckého	Výtvarná výchova (Podle dochovaných obrázků nakreslit Jana Nepomuckého)
	Den matek - besídka	Žák organizuje besídku tak, že se aktivně do ní zapojí	Pracovní činnosti (Výroba přáníček pro maminky, vyčistit studánku) Český jazyk (Popis výroby perníkových srdcí)
	Letnice	Žák dokáže objasnit význam Letnic	Hudební výchova (Písnička ke Dni Matek) Tělesná výchova (turistika –

			procházky k sochám sv. Jana)
Červen Tradiční oslava Letnic Den otců	Soutěž Ptačí král	Žák umí střílet ze vzduchovky na terč	Dějepis (Jak se slavil „ptačí král“ a „letniční král“?) Zeměpis (V jakých oblastech rostou různé byliny)
	Den otců	Žák organizuje besídku tak, že se aktivně do ní zapojí výrobou přáníček, zpěvem	Výtvarná výchova (Výroba terče holubičky na soutěž Ptačí král) Pracovní činnosti (výroba přáníček na Den otců)
	Trhání léčivých bylin	Žák pojmenuje byliny při práci s encyklopedií a při sběru bylin	Český jazyk (Pranostiky Letnice)
	Slavnostní rozloučení v klubu	Žák zorganizuje slavnostní besídku na rozloučení tím, že se na ni aktivně podílí zpěvem a výrobou přáníček	Přírodopis (Léčivé byliny) Hudební výchova (Písnička na Den otců) Tělesná výchova (Střelba ze vzduchovky)

4.8.1 Návrh pondělních aktivit v D-klubu

První den v týdnu budou děti seznámeny se zvyky, tradicemi, oslavami, či osobnostmi, které naši předkové uctívali a prožívali, podle týdenního schématu D-klubu.

Cíl aktivit: žáci prohloubí vědomosti o lidových tradicích, zvycích, osobnostech a oslavách a vytvoří si k nim vztah, rozvinou vyjadřování v písemném a mluveném projevu

Časová dotace: 60 minut

Organizační forma: hromadná (frontální) a individualizovaná výuka, diferencovaná výuka

Pomůcky: knihy, časopisy, texty, básně, pranostiky, papír, psací potřeby

Popis činnosti: Děti se seznámí s historickými skutečnostmi, osobnostmi a významnými dny, které souvisejí s jejich krajem, tradicemi, zvyky. Na základě četby na pokračování využijí své poznatky při dalších pondělních činnostech či jiných dnech konkrétního týdne. Několikrát do roka děti navštíví městskou a školní knihovnu, ve kterých si vypůjčí knihy vhodné pro motivaci při práci. Žáci budou vyrábět vlastní knížky, záložky, hádanky a kvízy s regionální tematikou.

Kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské

Příklad pondělních aktivit v D-klubu je uveden v příloze č. 3 tohoto bakalářského projektu.⁷²

4.8.2 Návrh úterních aktivit v D-klubu

Druhý den v týdnu budou děti prožívat hudební a dramatické chvílky.

Cíl aktivit: žáci rozvinou hudebně pohybové dovedností a dramatické schopnosti

Časová dotace: 60 minut

Organizační forma: hromadná (frontální) a individualizovaná výuka, skupinová a kooperativní výuka, individuální výuka

Pomůcky: noty, básně, scénáře, Orffovy nástroje, keyboard

Popis činnosti: Děti budou na základě předem připravených textů a příběhů s tematikou krajových zvyků a tradic přednášet, dramatizovat některé události a historické dokumenty, pohybem ztvárňovat hry, písně. Žáci budou zpívat, poslouchat hudbu a jejich hudební aktivity budou směřovány ke zvnitřnění hudebních představ pomocí rytmizace a melodizace různých krajových říkadel, písní. Pomocí Orffovy metody budou žáci rozvíjet i přirozenou improvizaci dovednost, imitaci, obměňování rytmů, rytmický vícehlas atd.

Kompetence: komunikativní, sociální a personální, k učení, k řešení problémů

Návrh úterních aktivit v D-klubu je uveden v příloze č. 4 tohoto bakalářského projektu.⁷³

4.8.3 Návrh středečních aktivit v D-klubu

Třetí den v týdnu se budou děti věnovat ručním pracím a kreativním činnostem (šití, kreslení, háčkování, malba, vaření atd.).

⁷² Příloha č. 3: Příklad pondělní zářijové aktivity v D-klubu

⁷³ Příloha č. 4: Příklad úterních prosincových aktivit v D-klubu

Cíl aktivit: žáci rozvinou jemnou motoriku a zdokonalí se při práci s různým materiálem, prohloubí se jejich vztah ke kreativitě, technickému myšlení, představivost a fantazie

Časová dotace: 60 minut

Organizační forma: hromadná (frontální) a individualizovaná výuka, skupinová a kooperativní výuka

Pomůcky: papíry, barvy, křídly, psací potřeby, dřevo, látka, přírodní materiál, potraviny, sporák, kreativní potřeby, stavebnice, nástěnka, tabule

Popis činnosti: Děti budou vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů. Pracovními operacemi a postupy mohou vytvářet na základě své představivosti různé výrobky, využívat při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic. Žáci budou poznávat vlastnosti materiálů, náradí a pomůcky při práci s nimi (vaření, šití, háčkování, konstrukční činnosti se stavebnicí, vystřihovánky, výroba masek, úprava nástěnky v klubu dle daného týdenního tématu, výroba věnečků z květin, výroba přáníček, jarní práce na zahradě a zahrádce, práce s modelovací hmotou, drobným materiálem, textilem, papírem, přírodninami atd.). Žáci rozvinou své výtvarné schopnosti, estetické vnímání a budou si budovat pozitivní vztah k tradičnímu hřebečskému kulturnímu dědictví (kreslení a malování, osvojení různých druhů výtvarných technik atd.).

Kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů

Návrh střeďečníc aktivit v D-klubu je uveden v příloze č. 5 tohoto bakalářského projektu.⁷⁴

4.8.4 Návrh čtvrtěčníc aktivit v D-klubu

Čtvrtý den v týdnu bude patřit sportovním aktivitám (pohybovým, míčovým nebo situačníc hrám).

⁷⁴ Příloha č. 5: Příklad střeďečníc prosincové aktivity v D-klubu

Cíl: žáci rozvinou hrubou motoriku a fyzickou zdatnost, pohybovou aktivitu směřující k radosti z pohybu, pozorování přírody, poznávání rostlin, péče o ptactvo a rozvinou správné držení těla

Časová dotace: 120 minut

Organizační forma: hromadná (frontální) a individualizovaná výuka, diferencovaná, skupinová a kooperativní výuka

Pomůcky: míče, zimní pomůcky do sněhu, obruče, švihadlo, guma, lano, badminton, dětský tenis

Popis činností: Děti získají pocit zodpovědnosti ke svému zdraví a začnou o něj pečovat ve snaze o jeho zlepšení a posílení. Žáci se aktivně pustí do využívání vlastních pohybových schopností, využijí svůj přirozený spontánní pohyb k řízené pohybové aktivitě a své pohybové seberealizaci. Děti si uvědomí význam zdravého životního stylu, vycházejícího z tradičního chování jejich předků, získají kladný postoj k pohybovým aktivitám. Také si osvojí zásady jednání a chování fair play (vycházky do okolí, pohybové hry, hod na cíl, skákání, turistika, sezónní sporty, volný pohyb dětí, míčové hry, hry v družstvech, procvičování házení a správného zacházení s míčem).

Kompetence: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Návrh čtvrtěčních aktivit v D-klubu je uveden v příloze č. 6 tohoto bakalářského projektu.⁷⁵

4.8.5 Návrh pátečních aktivit v D-klubu

Poslední den v týdnu bude náležet především zábavě, relaxaci a odpočinku. Některé dny bude vychovatelka s dětmi navštěvovat kulturní události podle aktuální možnosti.

Cíl: žáci si vytvoří vztah ke společnosti a kultuře, nácvik a dodržování pravidel společenských her, žáci zvýší zájem o přírodu, rozvine se u nich čich, hmat, sluch, pěstovat a správné návyky v oblasti zdraví

Časová dotace: 120 minut

⁷⁵ Příloha č. 6: Příklad čtvrtěční říjnové aktivity v D-klubu

Organizační forma: hromadná (frontální) a individualizovaná výuka, otevřené vyučování

Pomůcky: relaxační míče, notebook a reproduktory, deskové a společenské hry, herbář, encyklopedie

Popis činností: Pátek budou děti věnovat především odpočinkové a rekreační činnosti, při nichž si budou osvojovat základní dovednosti a schopnosti v různých formách oddychu. Jelikož budou mít žáci dostatek času i prostoru pro spontánní hru, budou tím podněcovány k vlastní aktivitě, samostatnosti, nápaditosti a experimentování. Důležitý pro rozvoj dětí bude i pomoc kamarádovi při hře, úklidu, stolních společenských a volných hrách. Žáci navštíví vhodné tematické výstavy, filmy v kině, divadelní představení, besedy s umělci a budou mít možnost sledovat filmy, naučné dokumenty v klubu. Důležitými pátečními činnostmi se stanou i rozhovory o týdenním tématu. Jednou z forem odpočinkových činností budou i vycházky do přírody a poznávání zajímavostí v okolí (sochy, budovy, pomníky, mosty atd.). Při těchto vycházkách si děti uvědomí a upevní pravidla chování v přírodě, prohloubí znalosti o přírodě (trhání a sušení bylin, seznámení s herbářem atd.).

Kompetence: sociální a personální, k učení, pracovní, k řešení problémů, komunikativní, občanské

Návrh pátečních aktivit v D-klubu je uveden v příloze č. 7 tohoto bakalářského projektu.⁷⁶

4.9 Evaluace

DDM DAMIÁN zřídil pravidelný každodenní zájmový útvar D-klub od 1. 9. 2018. Snahou organizátorů bylo vytvořit klub, který bude vnímán dobře nejenom dětmi, ale samozřejmě i veřejností. Na základě toho byl již v průběhu školního roku 2018/2019 realizace vypracován evaluační dotazník⁷⁷ který bude v případě potřeby obměňován každý školní rok.

Roční téma vzdělávání v D-klubu Tradice, zvyky a slavení v regionu Hřebečska má za cíl přivést děti k tomu, aby pochopily význam toho, proč naši předci uctívali některé

⁷⁶ Příloha č. 7: Příklad páteční březové aktivity v D-klubu

⁷⁷ Příloha č. 8: Dotazník

svaté a porozuměly tomu, proč zvyky a tradice přenášíme z generace na generaci. Důležitým hodnotícím kritériem toho jestli bylo toto téma dobře zvoleno a jestli byla dobře zvolena i vzdělávací nabídka bude to, že se dětem budou zvolené aktivity líbit a spontánně budou vyjadřovat souhlas či nesouhlas s programem D-klubu. Pro autorku projektu je důležitým hodnotícím faktorem také to, že se děti mohou podílet v případě potřeby na podobě programu klubu (navrhovat podtémata, vymýšlet úkoly apod.). Děti tak samy mají možnost udržovat činnost klubu přesně podle svých zájmů a potřeb, čímž bude jejich hodnocení klubové činnosti po skončení školního roku jistě příznivější.

Neméně důležitým ukazatelem úspěšnosti činnosti v klubu bude i hodnocení ostatních učitelek a pedagogů, kteří pracují v přímé blízkosti D-klubu na Základní škole na náměstí Aloise Jiráska. Dále budou důležité měsíční společné konzultace koordinátorky projektu s ředitelkou domu dětí a mládeže a ředitelkou základní školy, ve které má klub sídlo. Manažerka projektu bude pečlivě zaznamenávat jak pozitivní tak i negativní ohlasy, ze kterých si mohou vzít realizátoři příklad a zabezpečit tak lepší chod zařízení.

Závěr

Bakalářský projekt si kladl za cíl najít nové možnosti kvalitně stráveného volného času dětí 3. – 5. tříd. Za tímto účelem DDM DAMIÁN vybudoval na půdě jedné ze základních škol D-klub. Ve školním roce 2020/2021 zahájí v tomto klubu organizované činnosti s hlavním tématem Tradice, zvyky a slavení regionu Hřebečsko.

Teoretická část bakalářského projektu je rozdělena do tří kapitol. První část vymezuje pojem volný čas, výchovu mimo vyučování a funkci výchovy ve volném čase. Dále tato kapitola charakterizuje některá školská zařízení, která jsou důležitá pro tento projekt. Jedná se o školní družiny, kluby a střediska volného času.

Druhá část popisuje vývojová specifika dětí středního školního věku - jako je tělesný, kognitivní, emoční a sociální rozvoj. Pomáhá tím lépe pochopit specifickou dětí, které navštěvují tento volnočasový klub.

Poslední kapitola teoretické části vymezuje region, ve kterém se nachází DDM DAMIÁN, jeho historii, tradice a zvyky. Důležitou součástí této části bakalářského projektu je popis zařízení a zkušeností s podáváním projektů. SWOT analýza se stala odrazovým můstkem k praktické části.

Praktickou část tohoto bakalářského projektu zastupuje čtvrtá kapitola. Obsahuje cíl, předmět, současný a budoucí stav projektu, časový harmonogram, aktivity, rozpočet a multiplikační efekt projektu. Autorka projektu chce zavést v D-klubu řízené činnosti, při jejichž vymýšlení se nechala inspirovat modelem integrované tematické výuky. Stanovila celoroční a měsíční témata, následně zvolila týdenní náměty, ze kterých sestavila integraci do různých výukových předmětů. Schéma programu D-klubu ve školním roce 2020/2021 autorka poté zpracovala do přehledné tabulky.

Díky spolupráci se základní školou, na jejíž půdě vznikl D-klub, se podařilo zrealizovat inovativní projekt, který je ojedinělý a napomáhá tak aktivnímu trávení volného času dětí po skončení vyučování. Projekt zahrnuje také účinnou prevenci proti sociálně patologickým jevům. Smysluplné využití volného času dětí s tím souvisí a je předpokladem pro správné formování názorů dětí na jeho trávení.

DDM DAMIÁN by projektem D-klubu chtěl dětem zprostředkovat ve školním roce 2020/2021 pochopení zvyků, obyčejů a tradičního slavení v oblasti jejich bydliště. Jejich

zájmem je přispět tak k porozumění souvislostí, například že historické postavy opravdu žily a naši předkové si k nim po staletí rozvíjeli úctu.

Poté, co dojde ke skončení financování projektu D-klub ze zdrojů Evropské unie, bude DDM DAMIÁN chtít pokračovat i nadále v provozu tohoto klubu, který nahrazuje nedostatečnou kapacitu školních družin pro děti z 3. – 5. tříd ve městě Lanškroun. Vedení DDM DAMIÁN již nyní vyjednává se svým zřizovatelem o možnosti přidělení nových, větších prostor pro svou činnost a budova, o kterou dům dětí usiluje, je v těsné blízkosti Základní školy na náměstí Aloise Jiráska. Tato škola nyní poskytuje zázemí právě pro D-klub a přidělení nové budovy by bylo velmi perspektivní nejenom pro celé toto školské zařízení, ale i pro pokračování činnosti D-klubu.

Použité zdroje:

Literatura:

- BABORÁK, Zdeněk et al. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. 1. vyd. Lanškroun: Město Lanškroun, 2002. 564 s. ISBN 80-238-9081-6.
- BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8.
- CINKOVÁ, Ilona. *Výroční zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2010/2011*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2011. 16 s. [ISBN neuvedeno].
- CINKOVÁ, Ilona. *Výroční zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2016/2017*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2017. 14 s. [ISBN neuvedeno].
- HÁJEK, Bedřich et al. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7367-233-1.
- HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ et al. *Školní družina*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-900-2.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- KAPLAN, Max. *Leisure: Theory and Policy*. New York: J. Wiley, 1975. 444 s. ISBN 0-471-45710-8.
- KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KOVALIK, Susan a Karen D. OLSEN. *Integrovaná tematická výuka*. 2. opr. vyd. Kroměříž: Spirála, 1995, 304 s. ISBN 80-901873-1-5.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. 307 s. ISBN 80-223-1930-9.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. 144 s. ISBN 978-80-7290-666-6.

PLEVOVÁ, Irena. *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 62 s. ISBN 978-80-86768-68-7.

Polostrukturovaný rozhovor s Marcelou Chromcovou, zástupkyní Domu dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. Lanškroun 8. 7. 2019.

POSPÍŠILOVÁ, Helena a Lucie KOMÍNKOVÁ. *Svět školní družiny: etnografická studie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. 129 s. ISBN 978-80-244-4789-6.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. 324 s. ISBN 80-7178-772-8.

SKALICKÁ, Iva. *Hodnoticí zpráva DDM DAMIÁN Lanškroun za školní rok 2018/2019*. Lanškroun: Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun. 2019. 16 s. [ISBN neuvedeno].

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.

Internetové zdroje:

Charakteristika správního obvodu Lanškroun. 2019 [online]. Český statistický úřad. [cit. 24.6.2019]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_spravniho_obvodu_lanskroun.

O městě Lanškroun, 2015 [online]. Město Lanškroun. [cit. 24. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.lanskroun.eu/o-meste-lanskroun/d-2328>.

Přehled nejdůležitějších právních předpisů, MŠMT ČR, 2013 [online]. MŠMT ČR. [cit. 10.3.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/prehled-nejdulezitejsich-pravnich-predpisu>.

Střediska volného času, MŠMT ČR, 2017 [online]. MŠMT ČR. [cit. 15.3.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>.

Seznam zkratek:

Aktualiz.	– aktualizované
BOZP	– bezpečnost ochrany zdraví při práci
č.	– číslo
DDM DAMIÁN	– Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun
D-klub	– Dětský klub D-klub
ESS	– Evropský sbor solidarity
EU	– Evropská unie
ITV	– integrovaná tematická výchova
Kč	– koruna česká
m. n. m.	– metrů nad mořem
MAS	– místní akční skupina
MŠMT	– ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
O. K. klub	– otevřený klub
OPZ	– operační program Zaměstnanost
s.	– strana
Sb.	– sbírka
srov.	– srovnání
sv.	– svatý
SWOT analýza	– analýza silných, slabých stránek a příležitostí a hrozeb
UK	– Univerzita Karlova
Vyd.	– vydání
ZŠ	– základní škola

Přílohy

Příloha č. 1: Mapy Hřebečska

Příloha č. 2: Obrázek novoročního stojánku

Příloha č. 3: Příklad pondělní zářijové aktivity v D-klubu

Příloha č. 4: Příklad úterní prosincové aktivity v D-klubu

Příloha č. 5: Příklad středeční prosincové aktivity v D-klubu

Příloha č. 6: Příklad čtvrteční říjnové aktivity v D-klubu

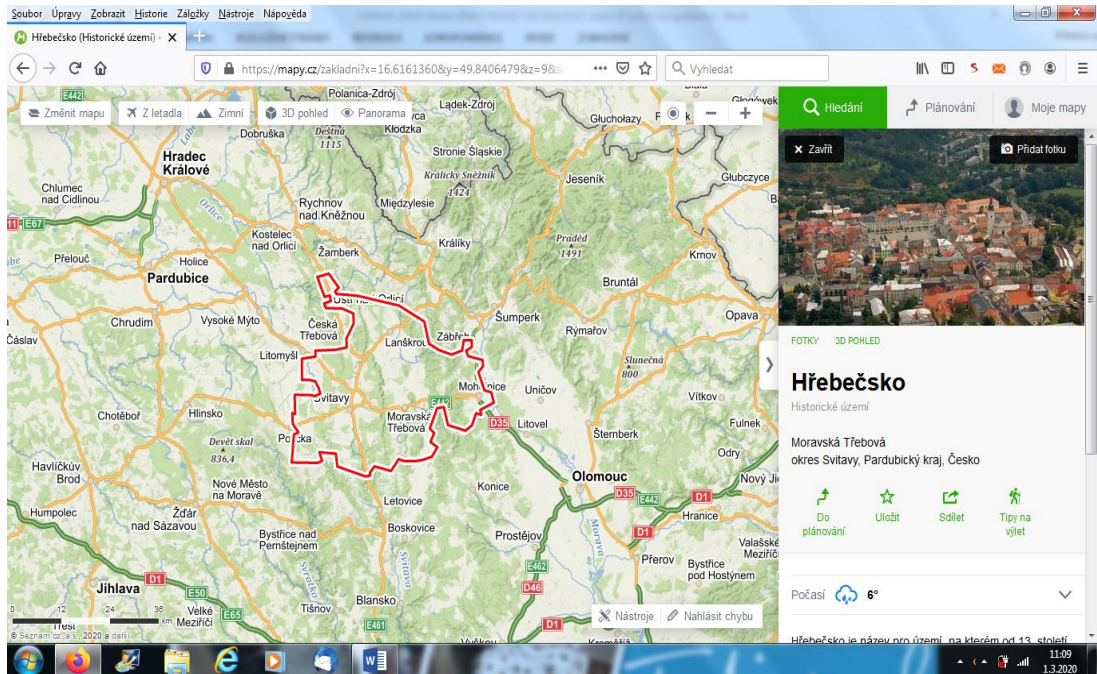
Příloha č. 7: Příklad páteční březnové aktivity v D-klubu

Příloha č. 8: Dotazník

Příloha č. 9: Vyhodnocení dotazníku ve školním roce 2018/2019

Příloha č. 1: Mapy Hřebečska

Zdroj: www.mapy.cz

Zdroj: <https://denikn.cz/3018/prikopy-ktere-se-tahnou-dodnes/>

Zdroj: BORKOVCOVÁ, Marie a Irena KUNCOVÁ. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. 1. vyd. Lanškroun: Městské muzeum, 2001. ISBN 80-238-7894-8, s. 39.

Příloha č. 3: Příklad pondělní zářijové aktivity v D-klubu

Název	Četba z knihy <i>České báje a pověsti pro malé děti</i>
Ročník	4. třída
Didaktické cíle	Žák popíše, kdo byl svatý Václav
Sledované kompetence	Kompetence k učení, komunikativní
Organizační forma	Střídání hromadné (frontální) a individualizované
Výukové metody	Slovní, práce s textem
Pomůcky	Okopírovaná pověst pro všechny děti, pracovní list, psací potřeby
Časová dotace	45 - 60 minut
Popis	<p>Četba bude probíhat metodou řízeného čtení při, které budou formulovány především tyto otázky a odpovědi k pověsti o svatém Václavovi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak se jmenoval bratr knížete Václava? • Jak se jmenovala babička a maminka obou knížat? • Jak se zachoval kníže Boleslav ke knížeti Václavovi? • Proč byl kníže Václav populární? • Proč je špatné, když si lidé ubližují? • Co uděláte, když vám kamarádi nechtějí něco půjčit? <p>Po zodpovězení otázek a po dočtení textu bude následovat vyplnění pracovního listu, ve kterém budou děti zábavnou formou doplňovat nově nabyté vědomosti o pověsti.</p>

Příloha č. 4: Příklad úterních prosincových aktivit

Název	Nácvik pastýřské hry z knihy <i>Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance str. 81</i>
Ročník	4. třída
Didaktické cíle	Žák reprodukuje pastýřskou hru, vžije se do herecké role a je schopen ji poté předvést při Vánoční besídce
Sledované kompetence	Kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální
Organizační forma	Střídání hromadné (frontální) a individuální výuky
Výukové metody	Slovní, práce s textem
Pomůcky	Okopírovaná pastýřská hra všechny děti, pracovní list, psací potřeby
Časová dotace	90 - 120 minut
Popis	Žáci si několikrát přečtou pastýřskou hru. Poté se ji vybraní žáci naučí z paměti. Do hry budou zapojeni všechny děti navštěvující D-klub. Hromadně se naučí konečný text pastýřů. Pokud bude text pro děti těžký, vychovatelka jim pomůže scénář přizpůsobit dnešní době.

Příloha č. 5: Příklad středečních prosincové aktivity v D-klubu

Název	Výroba tradiční hřebečské vánočky z 6 pramenů z knihy <i>Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance</i> (str. 84)
Ročník	4. třída
Didaktické cíle	Žák popíše, jak se vyrábí vánočka. Žák dokáže vyrobit vánočku.
Sledované kompetence	Kompetence k učení, komunikativní, pracovní
Organizační forma	Střídání hromadné (frontální) a individualizované
Výukové metody	Slovní metoda (vysvětlování, výklad), praktická metoda (žáci umí vyrobit a zaplést vánočku)
Pomůcky	Potraviny na výrobu těsta, další suroviny potřebné na výrobu vánočky, pečící papír, trouba, pracovní list s postupem
Časová dotace	120 minut
Popis	<p>Žáci přečtou recept z pracovního listu zpracovaného dle knihy. Poté zpracují těsto, které nechají vykynout. V době mezi kynutím těsta si s vychovatelkou čtou další recepty, které se na Hřebečsku dochovaly. Interpretují, které recepty dělají doma a jakým způsobem.</p> <p>Podle videa potom ve dvojicích upletou svou vlastní vánočku. Po upletení se nechá vánočka opět chvíli kynout a potom ji žáci upečou.</p>

Příloha č. 6: Příklad čtvrtěčních říjnové aktivity v D-klubu

Název	Hry dětí v období přástek na Hřebečsku
Ročník	4. třída
Didaktické cíle	Žák posoudí jaký je rozdíl mezi dřívějšími a dnešními hrami dětí
Sledované kompetence	Kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální
Organizační forma	Střídání hromadné (frontální) a individualizované
Výukové metody	Na začátku a na konci hodiny slovní metoda monologická (vysvětlování – výklad) a v průběhu hodiny, metoda dialogická a metoda praktická
Pomůcky	Poduška, hliněný hrnec, kožíšek, vařečka, dva hrnky, ošatka
Časová dotace	120 minut
Popis	<p>Četba starých her, které děti hrály při přástkách na Hřebečsku (kniha <i>Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance str. 73- 74</i>).</p> <p>Hry budou děti zkoušet v tělocvičně. Sednou si do kroužku a vždy jednu hru přečtou a ihned si ji zkusí.</p> <p>Tichá hudba – děti v tichosti představují rukama pohyb hudebních nástrojů, jeden po druhém se přidávají. Po seskupení všech nástrojů, které nevydají žádný zvuk, přichází „kouzelník“, který má naruby obrácený kožíšek a rozčesané vlasy přes obličej, vyskočí na švédskou bednu nebo stůl a komickými gesty se podivuje. Důležitá je též spolupráce s diváky.</p> <p>Házení střepe z hrnce – vychovatelka požádá jedno dítě, které v předchozí hře je divákem, aby v nenadálý okamžik rozbil hliněný hrnec. Děti se leknou, uklízí. I to byla zábava v období přástek na Hřebečsku</p>

	<p>Hra na mlýn – Dívka si rozpustí vlasy, má naruby obrácený kožich a vařečkou ukazuje na stole klapot mlýna, chlapec má ošatku, znázorňuje, že vysypává obilí z ošatky. Když to chlapec udělá několikrát, dá netušící dívce do pozadí malou ránu ošatkou, postižená dívka vykvikne. Chlapci platí vařečkou.</p> <p>Trhání třešní-k této hře jsou zapotřebí dva hrnky pro dvě děvčata, ve kterých budou saze a rudka (v našich podmínkách kakao a caro). Doprostřed se postaví dva chlapci, kteří znázorňují třešňové stromy plné třešní a dívky mají své hrnky a každý strom, když očešou jednu třešeň, pomažou po obličeji chlapce, při tom říkají říkanku. Obličej chlapce je potom černý. Se slovy „Strome, strome, už jsi prázdný“ nechají chlapce posměchu.</p> <p>Po zahrání těchto her si žáci uvědomí rozdíl mezi hrami dříve a nyní a popovídají si o tom, proč tomu tak je.</p>
--	--

Příloha č. 7: Příklad pátečních březnové aktivity v D-klubu

Název	Vynášení Morany
Ročník	4.
Didaktické cíle	Žák umí pojmenovat, o jakou tradici se při vynášení Morany jedná. Popíše změny v přírodě při příchodu jara
Sledované kompetence	Kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální
Organizační forma	Hromadná a skupinová forma
Výukové metody	Vycházka
Pomůcky	Vyrobená Morana, hudební nástroje
Časová dotace	60 minut
Popis	<p>Společný průvod</p> <ul style="list-style-type: none"> - vychovatel vybere 2 žáky, kteří ponosou Moranu, mohou se samozřejmě střídat - žáci udělají dvojice za Moranou a za přednášení naučených básní a písni Moranu doprovodí k Jánskému potoku. - u mostu děti vhodí Moranu do vody a tím se rozloučíme s „paní Zimou“ a budou očekávat příchod jara <p>Pozorování toku řeky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Žáci pozorují, jak odplouvá Morana pryč <p>Cestou do D-klubu žáci sledují přírodu a povídají si o jarních rostlinách.</p>

Dotazník pro návštěvníky D-klubu

1. Chodil/a jsi do D-klubu rád/a?

- Ano
- Ne
- Nevím

2. Máš rád/a vychovatelku D-klubu?

- Ano
- Ne
- Nevím

3. Jaká akce se Ti nejvíce v D-klubu líbila?

-
-
-
-

4. Co nejraději v D-klubu děláš?

- Chodím na dvoreček
- Sportuji
- Kreslím
- Čtu
- Dělán si úkoly
- Hraju hry
- Jiné.....

5. Co by sis přál/a v D-klubu dělat a co nám chceš vzkázat?

.....

Vyhodnocení Dotazníku pro návštěvníku D-klubu

Dotazník byl rozdán 10 dětem a přišlo 10 odpovědí

otázka z dotazníku	odpověď	počet odpovědí
Chodil/a jsi do klubu rád/a?	ano	10x
	ne	
Máš rád/a vychovatelku D-klubu?	ano	10x
	ne	
Jaká akce se Ti nejvíce líbila?		
	jahody	1x
	Vánoce	1x
	kino	4x
	Krejčík	1x
	zoo	1x
	všechny	1x
	nevyplněno	1x
Co nejraději v klubu děláš?	Hraju hry	3x
	Chodím na dvoreček	2x
	Kreslím	3x
	Jiné	2x
Co by sis přál/a v D-klubu dělat a co nám chceš vzkázat?		
	V klubu bych chtěl mít svoje hry a chtěl bych vzkázat, že se mi tu líbilo	1x
	Chtěl bych víc na dvoreček a děkuji za akce	1x
	Mohl by být větší	1x
	Hrát všichni dohromady hry	1x
	Víc sportu	1x
	Hrát si s "pečopákama"	1x
	Chci, aby byl klub i pro pátou třídu	1x
	Je to tady dobré moc, všechny mám moc ráda	1x
	Bez odpovědi	2x

Při vyhodnocení tohoto dotazníku bylo zřejmé, že dětem se v klubu líbilo a jsou spokojené. Při tvorbě programu na další školní roky se zaměříme více na řízené činnosti, kolektivní hry a společné akce.